

Plan Odnowy Miejscowości
Jarwiszowice
na lata 2009 – 2015

Spis treści

Wstęp.....	3
Charakterystyka sołectwa Jawiszowice.....	5
Położenie.....	5
Klimat.....	6
Historia.....	7
Krajobraz kulturowy.....	9
Ludność.....	10
Inwentaryzacja zasobów.....	12
Rynek pracy i gospodarka.....	12
Gospodarka.....	12
Bezrobocie.....	14
Gospodarka rolna.....	20
Walory przyrodnicze.....	21
Kultura.....	21
Zabytki.....	21
Instytucje kultury.....	24
Edukacja.....	31
Sport.....	33
Analiza SWOT.....	35
Wizja rozwoju.....	36
Planowane zadania i przedsięwzięcia z zakresu odnowy wsi.....	37
System wdrażania i monitoringu.....	40

Wstęp

Plan Odnowy Miejscowości Jawiszowice (POM) jest dokumentem, który ma na celu przedstawienie wizji rozwoju wsi Jawiszowice. Konieczność jego opracowania wynika wprost z wymogów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW) – Oś priorytetowa 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej” - Działanie „Odnowa i rozwój wsi”. POM jest również niezbędnym dokumentem przy ubieganiu się o środki dla projektów z zakresu odnowy wsi realizowanych w ramach osi 4 „LEADER”.

Celem Działania „Odnowa i rozwój wsi” jest wpływ na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi to rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

Realizacja działania tworzy warunki dla rozwoju społeczno - ekonomicznego obszarów wiejskich i aktywizacji ludności wiejskiej przez wsparcie inwestycyjne przyznawane na realizację projektów związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich.

W ramach działania wsparciem finansowym będą objęte projekty m.in. z zakresu:

1. budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno - kulturalne, w tym świetlic i domów kultury;
2. budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania obiektów małej architektury;
3. budowy, przebudowy lub remontu obiektów sportowych, ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, placów zabaw, miejsc rekreacji, przeznaczonych do użytku publicznego,
4. zakupu towarów służących przedsięwzięciom związanym z kultywowaniem tradycji społeczności lokalnych lub tradycyjnych zawodów;
5. operacji związanych z kształtowaniem obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, w szczególności poprzez odnawianie lub budowę placów parkingowych, chodników lub oświetlenia ulicznego;
6. urządzania i porządkowania terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
7. budowy, przebudowy lub remontu infrastruktury turystycznej;
8. zagospodarowania zbiorników i cieków wodnych w celu wykorzystania ich do rekreacji lub w celu poprawy estetyki miejscowości;
9. rewitalizacji budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowanych na cele publiczne oraz obiektów małej architektury, odnawiania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci;
10. zakupu i odnawiania obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego i ich adaptacji na cele publiczne;
11. budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów i usług, w tym pawilonów, punktów wystawowych, sal ekspozycyjnych lub witryn;
12. odnawiania elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków;
13. wyburzenia i rozbiórki zdewastowanych obiektów budowlanych w celu uporządkowania terenu w miejscowości, jeżeli niemożliwe jest ich odnowienie i dalsze użytkowanie — w zakresie koniecznym do realizacji pozostałych operacji,

14. zakupu materiału siewnego lub nasadzeniowego roślin wieloletnich;
15. zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;

Plan Odnowy Miejscowości Jawiszowice określa generalny kierunek rozwoju wsi oraz przedstawia metody i narzędzia jego wdrażania. Z uwagi na fakt, iż odnowa wsi jest wypadkową aktywności, zaangażowania i solidarnej postawy mieszkańców, w przygotowanie dokumentu zaangażowani zostali od samego początku mieszkańcy wsi, w szczególności wybrani przedstawiciele. Spełniony został zatem podstawowy warunek – oddolnej inicjatywy współpracy dla osiągnięcia wspólnego celu. Z kolei warunkiem ubiegania się o środki unijne jest zgodność Planu Odnowy Miejscowości ze Strategią Rozwoju Gminy oraz innymi dokumentami strategicznymi o charakterze lokalnym, regionalnym, krajowym, dlatego też Plan Odnowy Miejscowości Jawiszowice wpisuje się w Strategię Rozwoju Województwa Małopolskiego 2007-2013, Strategię Rozwoju Kraju, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia oraz Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2007-2013.

Opracowanie i uchwalenie Planu Odnowy Miejscowości stanowi niezbędny warunek przy ubieganiu się o środki finansowe w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Działanie „Odnowa i rozwój wsi”. Plan Odnowy Miejscowości Jawiszowice spełnia wyznaczone kryteria w ramach Działania i będzie stanowił obligatoryjny załącznik wniosków aplikacyjnych.

Charakterystyka sołectwa Jawiszowice

Położenie

Położenie gminy

Gmina Brzeszcze położona jest w środkowo - zachodniej części województwa małopolskiego, w zachodniej części powiatu oświęcimskiego¹. Od północy i północnego wschodu graniczy z gminą Oświęcim, od wschodu z gminą Kęty, od południa z gminą Wilamowice, a od zachodu z gminą Miedźna. Gminy Wilamowice i Miedźna stanowią równocześnie granicę pomiędzy województwem małopolskim i śląskim.

Gmina Brzeszcze jest gminą górniczo – przemysłowo - rolniczą. W skład gminy wchodzi miasto Brzeszcze oraz 5 sołectw:

- Jawiszowice,
- Skidziń,
- Przecieszyn,
- Zasole,
- Wilczkowice.

Na terenie gminy przeważa zabudowa jednorodzinna wolnostojąca, w dużej części typu wiejskiego. Całkowita powierzchnia gminy (gmina wraz z miastem Brzeszcze) wynosi 46,13 km². Obszar gminy zamieszkuje ponad 21 tys. osób, w tym 6,8 tys. to mieszkańcy Jawiszowic. Główną rolę komunikacyjną na terenie gminy pełni droga wojewódzka nr 933 Chrzanów – Oświęcim – Brzeszcze – Pszczyna. Droga ta łączy Gminę Brzeszcze z drogą krajową nr 1 Gdańsk – Częstochowa – Pszczyna – Bielsko Białą – Cieszyn i drogą krajową nr 44 Gliwice – Tychy – Oświęcim – Kraków. Przez teren gminy przebiega również linia kolejowa, która łączy gminę z Oświęcimiem i dalej Katowicami i Krakowem oraz Czechowicami - Dziedzicami i Pszczyną, Bielskiem - Białą.

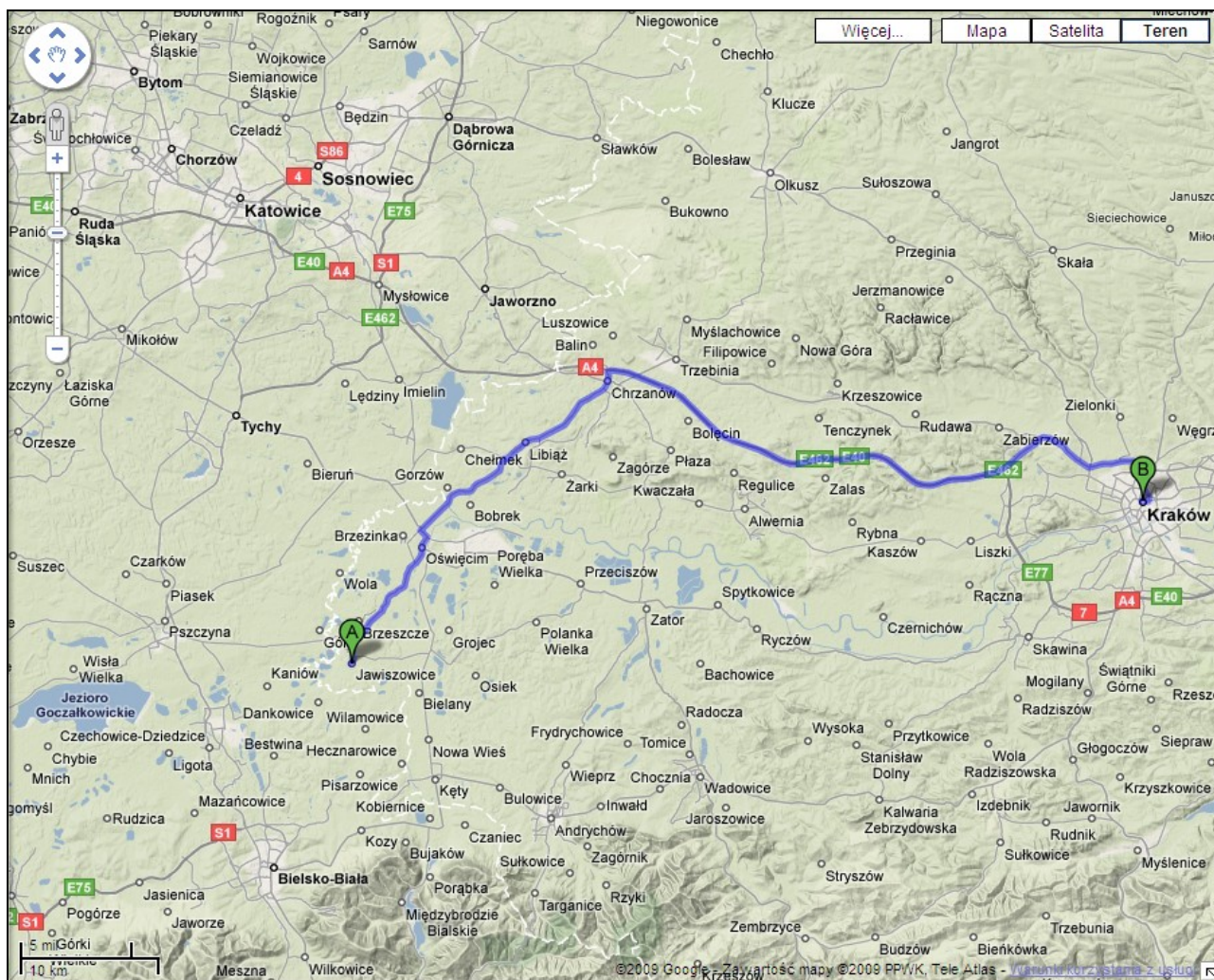
Gmina zgodnie z regionalizacją fizyczno - geograficzną J. Kondrackiego (2002) położona jest w obrębie mezoregionu Dolina Górnej Wisły (512,22) i mezoregionu Pogórze Wilamowickie (512,23), należących do makroregionu - Kotlina Oświęcimska (512,2). Obszar gminy położony jest w widłach rzek Wisły i Soły. Wisła stanowi zachodnią granicę gminy, natomiast Soła wschodnią. Powierzchnia Pogórza Wilamowickiego wznosi się łagodnie w kierunku południowym od poziomu 236 m n.p.m. w dolinie Wisły do około 270 m. n.p.m. w południowej części gminy. Największa różnica wysokości wynosi zaledwie 34 m.

Położenie sołectwa

Sołectwo (wieś) Jawiszowice jest położone na południu gminy Brzeszcze (rys. 1). Wisła stanowi zachodnią granicę wsi – ze Śląskiem (miejscowość Góra). Od północy Jawiszowice graniczą z Brzeszczami, od wschodu na małym odcinku z Przecieszynem, poza tym z Łękami, Zasolem i Bielaniem a od południa z Wilamowicami i Dankowicami. Przez środek wsi biegną ulice Turystyczna (droga wojewódzka) i Bielska (droga powiatowa), łączące Oświęcim z Bielskiem – Białą, natomiast zachodnim krańcem wioski przebiega linia kolejowa Kraków – Zebrzydowice.

¹ Charakterystyka gminy – źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Brzeszcze, Małopolska Agencja Energii i Środowiska, 2004 r.

Rys. 1. Położenie Jawiszowic

źródło: Mapy Google

Teren wsi jest w zasadzie równinny, choć trochę pocięty wąwozami, dolinami potoków, a ku południowi wznoszący się lekko w górę. Pola uprawne średniej klasy oraz liczne gospodarstwa świadczą o rolniczym charakterze miejscowości. W zachodniej części wsi, tzw. Jażnik znajduje się kilka stawów o nazwach: Tesznowiec, Komorowiec, Jażnik Duży i Mały. Ludność zamieszkująca Jawiszowice jest dość zamożna i gospodarna. Obecnie mimo że większość mieszkańców to rdzenni Jawiszowianie, jest dość duży procent ludności napływowej z okolicznych miejscowości lub z bardziej odległych stron kraju, zamieszkującej przede wszystkim Osiedle Paderewskiego.

Klimat

Gmina Brzeszcze położona jest w zasięgu umiarkowanie ciepłego piętra klimatycznego, rejonu Kotliny Oświęcimskiej². Jest to jeden z najcieplejszych regionów w Polsce, jednak zaznacza się na terenie gminy charakterystyczna dla klimatu kotlin zmienność warunków klimatycznych, przejawiająca się niską temperaturą miesięcy zimowych. Średnia roczna suma opadów jest stosunkowo wysoka od około 700 do 900 mm. Głównie w okresie późnej wiosny i wczesnego lata

² Informacje o klimacie w gminie Brzeszcze - źródło: Program Ochrony Środowiska (...)

na terenie gminy występuje dość dużo burz z gradem. Obszar jest słabo przewietrzany, występuje duża liczba cisz atmosferycznych i słabszych wiatrów.

W związku z tym, iż rzeźba obszaru jest słabo zróżnicowana, obszar nie odznacza się wyraźnym zróżnicowaniem mezoklimatycznym. Większość terenów położona jest w obrębie mezoklimatu wyższych teras rzecznych o cechach umiarkowanie korzystnych dla mieszkańców i rolnictwa. Jednak występuje tu skłonność do powstawania i utrzymywania się niskich inwersji termicznych, które sprzyjają koncentracji zanieczyszczeń powietrza oraz dość silne wypromieniowanie ciepła w godzinach nocnych. Z tym wiąże się skrócenie okresu bezprzymrozkowego oraz tendencja do powstawania mgieł radiacyjnych

Historia

Historia gminy

Brzeszcze i okoliczne wsie założono w okresie średniowiecza na prawie niemieckim. Najstarszą wsią na terenie obecnego miasta i gminy są Jawiszowice, wzmiankowane w spisach świętopietrza w 1326 r. Pozostałe wsie poświadczone zostały w XIV i XV w.³

Brzeszcze na początku były wsią książęcą a później królewską. Na początku XVII w. należały do rodu Małachowskich, a po nich do Duninów. W roku 1822 stały się własnością Karola Ludwika Habsburga i pozostały w ich posiadaniu do roku 1924. Następnie Karol Stefan, w ramach rozliczeń podatkowych z rządem polskim podarował majątek w Brzeszczach między innymi Polskiej Akademii Umiejętności. W roku 1903 w Brzeszczach rozpoczęto budowę kopalni węgla, która stała się nowym źródłem utrzymania dla ludności. Stała się również bazą dla powstania i rozwoju życia społecznego, kulturalnego i działalności politycznej.

Rok 1939 rozpoczął trwający blisko 6 lat okres okupacji. Teren obecnej gminy znajdował się w granicach III Rzeszy. W 1940 przystąpiono do budowy obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, natomiast w 1942 r. powstały dwa podobozы – Budy i Jawischowitz. Brzeszcze zostały wyzwolone przez wojska radzieckie 27 stycznia 1945r. Po roku 1945 nastąpił dynamiczny rozwój miejscowości, szczególnie w latach 60 i 70-tych.

7 lipca 1962 roku Brzeszcze uzyskały prawa miejskie, natomiast obecny kształt administracyjny miasta i gminy został ustalony w 1982 roku. W 1966 roku miasto otrzymało swój herb, którego projektodawcą jest Józef Fijas.

Od 1 stycznia 1999r Gmina Brzeszcze wchodzi w skład powiatu oświęcimskiego w województwie małopolskim.

Środowisko kulturowe Gminy Brzeszcze tworzą występujące na tym terenie obiekty zabytkowe, zachowane formy budownictwa zagrodowego, przykopalniane osiedla robotnicze, kapliczki, krzyże przydrożne, pomniki, cmentarze i inne elementy małej architektury.

Historia sołectwa

Jawiszowice są najstarszą miejscowością w gminie Brzeszcze⁴. Istnieją poszlaki, że mogły istnieć już na przełomie XII i XIII wieku – wskazuje na to m.in. geneza nazwy „nawsie”. Prawdopodobna data lokacji, czyli formalnego założenia wsi, mieści się w przedziale lat 1285 – 1326. Wtedy też została w Jawiszowicach ufundowana parafia, z którą związana jest pierwsza pisemna wzmianka z 1326 roku. Pod tą datą poborcy tzw. dziesięciny papieskiej

3 Historia gminy – źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Brzeszcze, Małopolska Agencja Energii i Środowiska, 2004 r.

4 Opracowanie rysu historycznego sołectwa Jawiszowice - Barbara Fender, Wojciech Janusz.

i świętopietrza zanotowali ile był im winien Grzegorz, proboszcz Jawiszowic. Musiał też w owych czasach istnieć kościół, na pewno niewielki, drewniany ubogo uposażony. Dopiero w 1504 roku Piotr Myszkowski nadał kościołowi w Jawiszowicach, „z uwagi na jego ubóstwo”, dziesięcinę snopową ze swoich ról folwarcznych w tej wsi, a do trzech sadzawek już posiadanych dodał jeszcze trzy oraz miejsce na założenie następnej, co wraz z czynszem z karczmy dworskiej, było całkiem sporym majątkiem. Wystarczyło także na utrzymanie nauczyciela szkoły parafialnej w Jawiszowicach (wymienia się takiego w 1513 roku). Jednak wnuk Piotra, Stanisław Myszkowski, stał się filarem wyznania kalwińskiego (dziś zwanego ewangelicko - reformowanym) w Małopolsce. Jego krewni „na Bestwinie i Jawiszowicach” też przeszli na to wyznanie, podobnie zresztą jak większość mieszkańców tej części ziemi oświęcimskiej w I połowie XVI wieku. Przyjęcie wyznania kalwińskiego wiązało się z wygnaniem plebana i sekularyzacją dochodów dóbr kościelnych – trafiały one teraz do kiesy Myszkowskich. Jeszcze na przełomie XVI i XVII wieku kościół jawiszowicki stał pusty (bez plebana i ubogi, co odnotowują protokoły wizytacyjne). Dopiero w I połowie XVII wieku parafianie i panowie przechodzą na katolicyzm. Zbiega się to w czasie z objęciem Jawiszowic przez nowych dziedziców. Po Myszkowskich był to ród Porębskich, a potem Drohojowskich. Ci drudzy byli niewątpliwie fundatorami obecnego kościoła z 1692 roku, postawionego w miejsce poprzedniego, który spłonął. Wśród starszych mieszkańców wsi znane jest opowiadanie o tym, że syn organisty miał ten kościół podpalić. Sprawca został ujęty i spalony na stosie. Inna wersja tej legendy mówi, że po dokonaniu podpalenia, widząc grozę swego czynu, jak też przejęty strachem, co go po takim uczynku spotkać może, sprawca chciał uciec przez granicę na zachód. Doszedłszy jednak do Wisły zawahał się, powrócił do wsi i przyznał się do tego co zrobił. Ludność dostawszy w ręce człowieka, który dopuścił się takiego świętokradztwa, uczyniła nad nim sąd i jak podaje legenda „żywcem z niego darto pasy, w trakcie czego ducha wyzionął”. Jego ciało pochowano przy drodze, na widocznym miejscu i na wieczną pamiątkę usypano kopiec, na którego szczycie postawiono kapliczkę z Panem Jezusem Upadającym.

Majątek jawiszowicki w 2 połowie XVIII wieku, po śmierci Kazimierza Drohojewskiego, przechodził z rąk do rąk, by w wieku XIX stać się własnością rodu Habsburgów z Żywca. Należała do nich nie tylko duża część gruntów, ale też prawie wszystkie lasy i stawy.

W 1772 roku, wskutek I rozbioru Polski, Jawiszowice znalazły się pod panowaniem austriackim. Osiem lat później samodzielne rządy w Wiedniu objął cesarz Józef II. Przeprowadził on wiele reform w podległych sobie krajach. Za jego rządów nastąpił m.in. podział wsi na część dworską i gromadzką. Odtąd każda część była jakby osobną jednostką administracyjną, posiadającą własną kancelarię. Z kolei każda kancelaria musiała mieć własną pieczęć do użytku urzędowego. Stąd kancelaria dworska posługiwała się herbem właściciela majątku, zaś kancelaria gromadzka – odgórnie narzuconą pieczęcią, często nawet bez wyobrażenia napieczętnego, czyli godła, a tylko z samym napisem informującym o nazwie wsi. Owe wyobrażenia napieczętne, o ile takowe posiadała pieczęć gromadzka, pełniły rolę herbów wsi. W wyniku reform józefińskich, także Jawiszowice otrzymały własną pieczęć. Znajdował się na niej wizerunek pawia z roztoczonym ogonem i błędny napis: WIEŚ LEATUSZOWICE N30. Jest to niezwykle cenna pamiątka dla Jawiszowic, wzięwszy pod uwagę fakt, że niewiele miejscowości – dawnych wsi zaboru austriackiego – może się dziś poszczycić herbem. W praktyce kancelaryjnej pieczęcie te były używanego do połowy XIX wieku, chociaż oficjalnie zostały zniesione dopiero w 1927 roku ustawą Sejmu Rzeczypospolitej, wprowadzającą dla wszystkich gmin jednolitą pieczęć z orłem. Obecnie stare pieczęcie z herbami zostały tylko na dawnych dokumentach urzędowych.

Rok 1846 był w Galicji rokiem powstań chłopów przeciw panom. W Jawiszowicach panował jednak spokój. Za to w następnych latach szerzyła się tu ogromna nędza i panowała malaria. Ludzie umierali z głodu. Największe spustoszenie spowodował 3-letni nieurodzaj w latach 1844 – 1846, do którego dołączyła zaraza ziemniaczana. Starostwo wydało wtedy nawet zarządzenie, aby ludność żywiła się perzem.

Po I wojnie światowej wszystkie dobra Habsburgów w Jawiszowicach zostały zapisane

Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Po 1945 roku stały się własnością państwową. Dziś tylko nazwy takie jak „Aleja Dworska”, czy „Czworaki” przypominają dawny charakter Jawiszowic, jako wsi szlacheckiej, z dworem i zabudowaniami folwarcznymi.

Już w 2 połowie XIX wieku przez Jawiszowice została poprowadzona kolej żelazna (1856 r.), pojawiły się organizacje społeczne, takie jak Kółko Rolnicze (1886 r.) i Straż Pożarna.

Zmiana charakteru wsi z rolniczej na rolniczo- przemysłową nastąpiła w XX wieku, gdy zaczęto eksploatować złoża węgla kamiennego. W 1918 r. wybudowano w ramach istniejącej kopalni „Brzeszcze” nowy szyb Jowisz, który wraz z pozostałymi inwestycjami stał się początkiem nowoczesnej w tamtym czasie kopalni „Jawiszowice” w Dyrekcji Państwowych Kopalń Brzeszcze – Jawiszowice. W latach 1939 - 1945 przejęta przez okupanta kopalnia otrzymała odrębnego zawiadowcę (1943 r.). Działalność wydobywcza w kopalni została ostatecznie zakończona w 1999 r. likwidacją tzw. Ruchu II w Jawiszowicach. Pozostała tam do dnia dzisiejszego infrastruktura służy do transportu materiałów i skały płonnej oraz wentylacji. Mieści się tam również Kopalniana Stacja Ratownictwa Górniczego⁵.

Druża wojna światowa i jej następstwa otwały nową kartę dziejów Jawiszowic. Na terenie wsi działał oddział Armii Krajowej „Sosienki” pod dowództwem Jana Wawrzyczka ps. Danuta. Niesiono pomoc więźniom pobliskiego obozu koncentracyjnego KL Auschwitz, a także więźniom podobozu „Jawischowitz”, pracującym w tutejszej kopalni.

Krajobraz kulturowy

Pod względem krajobrazowym dominuje w gminie krajobraz otwarty – osadniczo – rolniczy⁶. Jedynie obszar Brzeszcz jest zurbanizowany. Płaskie ukształtowanie i mały udział zalesień w pokryciu terenu powodują, że charakterystyczne dla gminy są dalekie widoki i szerokie panoramy. Szczególną rolę odgrywa jeden z grzbietów karpackich - Beskid Mały, zamykający od południa panoramy z terenu Gminy.

Dla walorów krajobrazowych Gminy kluczowymi elementami są:

- Ciągi krajobrazowe dolin rzecznych Wisły i Soły łączące dalekie wglądy w pasma Beskidów na południu oraz w rozległy krajobraz rolniczo – osadniczy w pozostałych kierunkach z sekwencją wewnątrz kameralnych wyznaczanych przez zarośla łąkowe i starorzecza,
- Zespoły stawów rybnych o długiej tradycji historycznej, znacznych walorach przyrodniczych i ukształtowanej formie własnej,
- Dominanty kulturowe w postaci wież kościołów parafialnych oraz elementów infrastruktury górniczej,
- Zespół wewnątrz krajobrazu zurbanizowanego w Kolonii Górniczej w Brzeszczach,
- Krajobraz osadniczy historycznych zespołów ruralistycznych znacznie przekształcony w wyniku rozbudowy i modernizacji poszczególnych miejscowości,
- Cennym elementem krajobrazowym, zagrożonym ze względu na zmiany gospodarczo – ekonomiczne, jest siatka rozłogów pól, decydująca o tożsamości krajobrazu rolniczego Małopolski,
- Elementem dysharmonijnym, wymagającym docelowo zagospodarowania krajobrazowego i neutralizacji ekologicznej są obszary odstojników i tereny zdewastowane w wyniku szkód górniczych.

Teren Gminy był objęty rozpoznaniem archeologicznym w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Badania przeprowadzono w granicach obszarów AZP nr 103 – 49, 104 – 49, 105 –

5 „Kopalnia Brzeszcze wczoraj i dziś”, Jan Leszek Ryś, Kazimierz Tomczyk, Zdzisław Filip, Maria Domżał, Teresa Miłek, Wydawnictwo „Prasa Beskidzka”, Brzeszcze 2003 r.

6 Krajobraz kulturowy gminy – źródło: Gminny program opieki nad zabytkami gminy Brzeszcze, Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Krakowie, Kraków 2007.

49. W trakcie badań nie zidentyfikowano żadnych stanowisk archeologicznych, ani pradziejowych śladów osadniczych.

W trakcie prac nad Strategią Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta i Gminy Brzeszcze na lata 2005-2015 nakreślono wizję rozwoju gminy:

„Brzeszcze – gmina o wiejskich walorach i miejskich standardach, przywiązana do tradycji, zdecydowana na rozwój”. Jednocześnie w wyniku prowadzonych wówczas badań stwierdzono pewien kryzys w postrzeganiu i definiowaniu owej tradycji. Ze względów historycznych elementami tradycji, wokół których można budować pozytywny program kształtowania poczucia tożsamości regionalnej wydają się być:

- tradycja księstwa oświęcimskiego,
- tradycja górnicza,
- tradycja gospodarki rolnej i stawowej,
- związki z Małopolską
- tradycja legionowa,
- specyfika pogranicza historycznej Ziemi Krakowskiej i Śląska

Jako znaki tożsamości mogą wystąpić:

- kościół p.w. św. Marcina w Jawiszowicach – najcenniejszy i najstarszy zabytek regionu, o indywidualnej i rozpoznawalnej formie architektonicznej.
- zespoły zabudowy kolonii górniczych w Brzeszczach
- elementy krajobrazu kulturowego z mozaiką stawów oraz krajobrazu nadrzecznego Wisły i Soły.

Ludność

Liczba ludności w gminie

Liczba ludności w gminie Brzeszcze wykazuje w ostatnich latach tendencję do nieznacznego zmniejszania się, przy czym zjawisko to napędzane jest przez migrację ludności z samego miasta. O ile bowiem, liczba mieszkańców gminy zmniejszyła się o 1%, o tyle z miasta wyprowadziło się 375 mieszkańców (3%), w okresie między grudniem 2005 i 2008 roku (tab. 1).

Tab. 1. Liczba mieszkańców gminy Brzeszcze zameldowanych na pobyt stały, stan na koniec danego roku				
MIEJSCOWOŚĆ	LATA			
	2005	2006	2007	2008
Jawiszowice	6843	6819	6804	6856
Przecieszyn	1082	1126	1134	1158
Skidziń	770	779	786	797
Wilczkowice	448	438	446	449
Zasole	728	737	752	775
Brzeszcze	12080	11924	11819	11705
Razem GMINA	21951	21823	21741	21740

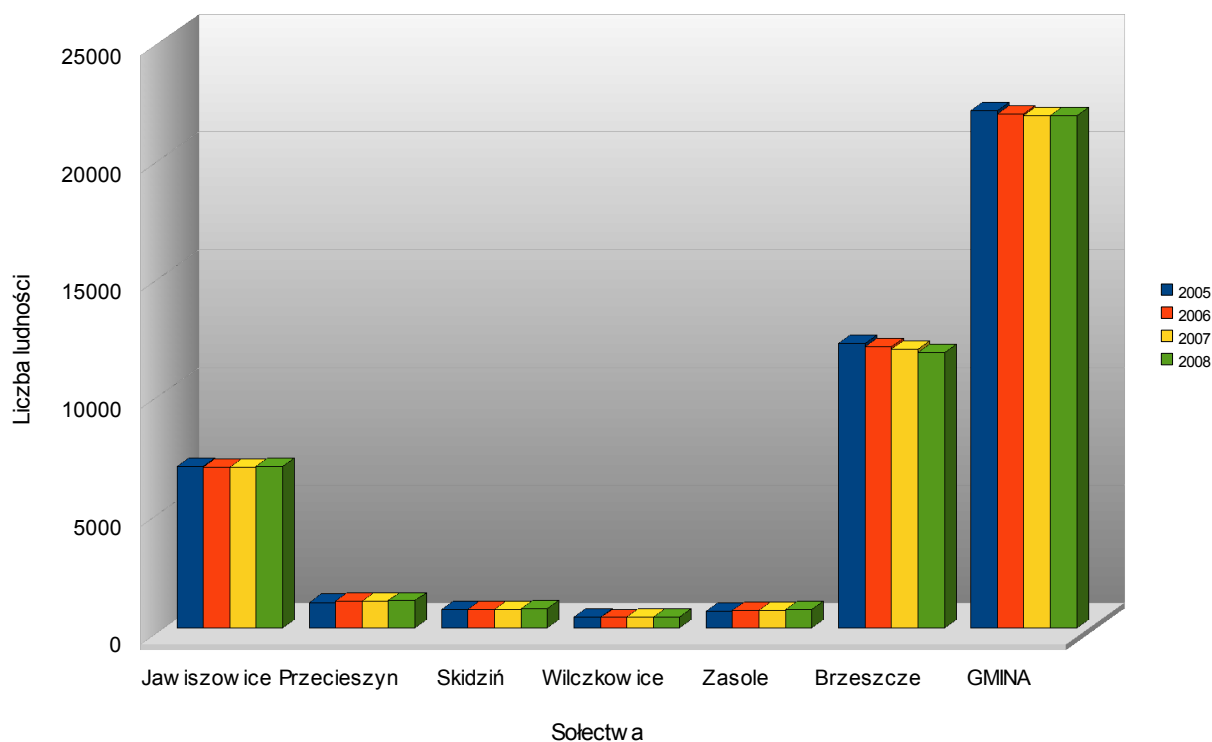
Źródło: Urząd Gminy w Brzeszczach

Liczba ludności w sołectwie

W skali całego sołectwa Jawiszowice ludność wykazuje podobną tendencję do pozostałych sołectw (rys. 2), tzn. liczba mieszkańców w 2008 r. nieznacznie się zwiększyła, w porównaniu do poprzednich lat (6843 osób na koniec 2005 r., 6856 osób - 2008 r.). Jednakże przy uwzględnieniu niepisanego podziału sołectwa na tzw. część wiejską i osiedle bloków mieszkalnych (os. Paderewskiego) zauważalne jest, iż wzrost ogólnej liczby mieszkańców sołectwa następuje dzięki wzrostowi liczby mieszkańców części „wiejskiej”, pomimo spadku liczby mieszkańców na osiedlu Paderewskiego. Następuje zjawisko analogiczne do sytuacji między miastem i resztą gminy, tzn. migracja mieszkańców z miasta na wieś (tab. 2):

Rys. 2. Liczba ludności w poszczególnych sołectwach, lata 2005-2008

Źródło: Urząd Gminy w Brzeszczach

Tab. 2. Liczba mieszkańców Jawiszowice, w podziale na część „wiejską” i Osiedle Paderewskiego

JAWISZOWICE	LATA			
	2005	2006	2007	2008
Część „wiejska” Jawiszowice	3863	3914	3997	4053
Osiedle Paderewskiego	2980	2905	2807	2803
Sołectwo Jawiszowice ogółem	6843	6819	6804	6856

Źródło: Urząd Gminy w Brzeszczach

Inwentaryzacja zasobów

Rynek pracy i gospodarka

Gospodarka

Kopalnia Węgla Kamiennego "Brzeszcze – Silesia" Ruch I⁷ jest największym przedsiębiorstwem na terenie gminy Brzeszcze, działającym w ramach Kompanii Węglowej S.A. Jest też liczącym się organizmem gospodarczym województwa. Od wielu lat wywiera zasadniczy wpływ na kształtowanie poziomu życia mieszkańców, rozwój stosunków społecznych w środowisku oraz świadomości obywatelskiej górników i ich rodzin. Z rozwojem kopalni rosło górnicze miasto Brzeszcze, a wraz z nim ludzie, z których wielu całe swoje życie, zdolności i umiejętności poświęciło górnictwu.

Kopalnia "Brzeszcze-Silesia" Ruch I ma duże zasoby węgla kamiennego, których eksploatację utrudniają jednak warunki geologiczne: pokłady cienkie i poprzecinane uskoki. W górnych warstwach obserwuje się znaczny napływ wody, a w dolnych coraz silniejsze występowanie metanu.

Obszar górniczy kopalni "Brzeszcze-Silesia" Ruch I zlokalizowany jest w większości na terenie miasta Brzeszcze oraz przynależnej do tej gminy wsi Jawiszowice, Skidziń, Przecieszyn, Wilczkowice i leżącej poza gminą wsi Rajsko. Kopalnia sąsiaduje od zachodu z rejonem Międzyrzecze i Ćwiklice, od wschodu z obszarem Oświęcim – Polanka, a od południa z Jawiszowicami. Rejony te są obszarami rezerwowymi. Od strony północnej usytuowany jest obszar górniczy KWK Piast Ruch II w Woli. Złoże węgla kamiennego zostało udokumentowane do głębokości zalegania pokładu 510, tj. do około 1150 m. Przedmiotem eksploatacji są aktualnie pokłady warstw orzeskich i rudzkich. W obrębie obszaru górniczego "Brzeszcze" dokonuje się eksploatacji węgla oraz kopaliny towarzyszącej - metanu. Udokumentowane zasoby przemysłowe węgla kopalni "Brzeszcze-Silesia" Ruch I w ilości 157,5 mln ton zapewniają jej przy obecnym poziomie wydobywania dalszą żywotność na ponad 34 lata. Cała ilość wydobytego węgla kierowana jest do zakładu mechanicznej przeróbki węgla, a następnie sprzedawana na cele energetyczne i ciepłownicze, na cele opałowe odbiorcom indywidualnym. Kopalnia "Brzeszcze-Silesia" Ruch I jest najbardziej metanową kopalnią Górnośląskiego Zagłębia Węglowego.

Od kilku lat, na terenie pogórnym Kopalni „Brzeszcze-Silesia” - dawnym Ruchu II Jawiszowice, lokują swoje zakłady przedsiębiorstwa nabywające nieruchomości po likwidowanej w tym miejscu działalności kopalni. Obszar ten spełnia de facto rolę strefy gospodarczej, która zaczyna znacząco wpływać zarówno na klimat gospodarczy w Jawiszowicach, jak i w całej gminie.

W gminie Brzeszcze zostały zarejestrowane w 2007 r. ogółem 1893 podmioty gospodarki narodowej (tab. 3), przy czym w ujęciu trzyletnim – od 2005 r. następuje wzrost ilości rejestrowanych podmiotów. Wielkości te nie do końca odzwierciedlają stan rzeczywisty, ponieważ obejmują również podmioty, które zostały wyrejestrowane w tym samym roku.

W gminnej ewidencji działalności gospodarczej na koniec 2008 r. zarejestrowane były 1172 przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne, przy czym rozkład pomiędzy poszczególne miejscowości gminy wyglądał następująco: Brzeszcze - 619, Jawiszowice – 391, Skidziń – 49, Wilczkowice – 19, Zasole – 29, Przecieszyn – 65⁸.

7 Informacje o KWK „Brzeszcze-Silesia” - źródło: strona internetowa kopalni www.kwsa.pl

8 Źródło: Urząd Gminy w Brzeszczach.

Tab. 3 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych oraz wg sekcji PKD - Gmina Brzeszcze

	2005	2006	2007
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON WG SEKTORÓW WŁASNOŚCIOWYCH			
Ogółem			
ogółem	1 844	1 860	1 893
Sektor publiczny			
podmioty gospodarki narodowej ogółem	83	77	77
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	41	36	36
spółki handlowe	4	4	4
Sektor prywatny			
podmioty gospodarki narodowej ogółem	1 761	1 783	1 816
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 447	1 459	1 488
spółki handlowe	45	46	50
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2	2
spółdzielnie	6	6	6
fundacje	1	1	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	28	32	35
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON WG SEKCJI PKD			
Jednostki zarejestrowane			
ogółem			
ogółem	1 844	1 860	1 893
w sekcji A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo			
ogółem	19	28	30
w sekcji C Górnictwo			
ogółem	3	3	3
w sekcji D Przetwórstwo przemysłowe			
ogółem	139	137	137
w sekcji E Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę			
ogółem	2	2	2
w sekcji F Budownictwo			
ogółem	189	197	206
w sekcji G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego			
ogółem	681	673	661
w sekcji H Hotele i restauracje			
ogółem	52	53	55
w sekcji I Transport, gospodarka magazynowa i łączność			
ogółem	134	138	147
w sekcji J Pośrednictwo finansowe			
ogółem	59	58	63
w sekcji K Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej			
ogółem	287	292	299
w sekcji L Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenie społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne			
ogółem	13	11	11
w sekcji M Edukacja			
ogółem	55	53	51
w sekcji N Ochrona zdrowia i pomoc społeczna			
ogółem	59	57	60
w sekcji O Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała			

Źródło: strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego www.stat.gov.pl

Dominujący rodzaj działalności, wg sekcji PKD, to handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego (661 podmiotów), przy czym wyraźna jest tendencja spadkowa w porównaniu do poprzednich lat. Jednymi z częstszych rodzajów działalności są również obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (299 podmiotów) oraz budownictwo (206 podmiotów). Te rodzaje działalności angażowały jak dotąd coraz więcej podmiotów w każdym z badanych lat.

Bezrobocie

Bezrobocie w gminie

Na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Oświęcimiu z lat 2007 – 2008⁹ można zauważyć, iż stopa bezrobocia w powiecie oświęcimskim w całym tym okresie była wyższa od stopy bezrobocia w województwie małopolskim ale niższa od stopy bezrobocia w kraju (tab. 4). Na koniec 2008 r. wyniosła 9%, co oznacza, że była niższa od stopy bezrobocia na koniec 2007 r. (grudzień 2007 r. - 10,6%) oraz na przełomie 2006 / 2007 r. (styczeń 2007 – 14,4%).

Tab. 4 Stopa bezrobocia w latach 2007 – 2008 r. w powiecie oświęcimskim na tle województwa i kraju.

Stopa bezrobocia w roku 2008				Stopa bezrobocia w roku 2007			
Miesiąc	Polska	woj. Małopolskie	PUP Oświęcim	Miesiąc	Polska	woj. Małopolskie	PUP Oświęcim
grudzień	9,5	7,6	9	grudzień	11,2	8,7	10,6
listopad	9,1	7,2	8,5	listopad	11,2	8,8	10,9
październik	8,8	7	8,3	październik	11,3	8,7	10,7
wrzesień	8,9	7	8,3	wrzesień	11,6	9	10,8
sierpień	9,1	7,1	8,5	sierpień	11,9	9,1	11,1
lipiec	9,2	7,1	8,7	lipiec	12,1	9,2	11,4
czerwiec	9,4	7,3	9,1	czerwiec	12,3	9,4	11,4
maj	9,8	7,6	9,4	maj	12,9	9,8	11,7
kwiecień	10,3	8	9,7	kwiecień	13,6	10,4	12,5
marzec	10,9	8,4	10,2	marzec	14,3	10,9	13,1
luty	11,3	8,8	10,8	luty	14,8	11,4	14,0
styczeń	11,5	8,9	10,9	styczeń	15,1	11,6	14,4

Źródło: strona internetowa Powiatowego Urzędu Pracy w Oświęcimiu, www.pup.oswiecim.pl

Najliczniej reprezentowanym przedziałem wiekowym wśród osób bezrobotnych w gminie Brzeszcze jest przedział 25 – 34 lata. Aż 33% bezrobotnych wywodzi się z tej młodej grupy wiekowej. Bardziej wymowne jest natomiast to, iż drugą najliczniejszą grupą są osoby bezrobotne w wieku 18 – 24 lata (27%), co pozwala zauważyć, że ok. 60% bezrobotnych w gminie to młodzi ludzie - w wieku 18 – 34 lata. Kolejna w skali wielkości grupa to przedział wiekowy 45 – 54 lata (20%).

Tab. 5 Struktura wieku osób bezrobotnych w gminie Brzeszcze, stan na 10.02.2009 r.

Wiek	Gmina Brzeszcze	
	Liczba bezrobotnych	% ogółu
18-24	147	27,12
25-34	179	33,03
35-44	85	15,68
45-54	113	20,85
55-59	17	3,14
60-64	1	0,18
Ogółem	542	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu.

9 Informacje dotyczące bezrobocia (w tym z obszaru gminy Brzeszcze) – źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu oraz strona www.pup.oswiecim.pl

Najwięcej osób spośród grona bezrobotnych w gminie Brzeszcze posiada wykształcenie policealne lub średnie zawodowe (30,2%), najmniej osób natomiast legitymuje się wykształceniem wyższym, bo niespełna 11%. Wśród bezrobotnych zarejestrowanych jest również sporo osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 28,2%.

Tab. 6 Struktura wykształcenia osób bezrobotnych w gminie Brzeszcze, stan na 10.02.2009 r.

Wykształcenie	Gmina Brzeszcze	
	Liczba bezrobotnych	% ogółu
wyższe	59	10,89
policealne i średnie zawodowe	164	30,26
średnie ogólnokształcące	67	12,36
zasadnicze zawodowe	153	28,23
gimnazjalne i poniżej	99	18,27
Ogółem	542	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu.

W gminie Brzeszcze niemal 27% osób bezrobotnych posiada w swoim dorobku staż pracy od roku do pięciu lat, co może dziwić, zważywszy na mniejszą liczbę bezrobotnych legitymujących się stażem do jednego roku (21,6%), a nawet brakiem jakiegokolwiek stażu (19,4%). Najmniej osób szukających pracy wywodzi się z kręgu najbardziej doświadczonych, tj. posiadających staż pracy rzędu trzydziestu i więcej lat (2,2%).

Tab. 7 Liczba osób bezrobotnych w gminie Brzeszcze według stażu pracy, stan na 10.02.2009 r.

Staż pracy ogółem	Gmina Brzeszcze	
	Liczba bezrobotnych	% ogółu
do 1 roku	117	21,59
1-5	146	26,94
5-10	66	12,18
10-20	54	9,96
20-30	42	7,75
30 lat i więcej	12	2,21
bez stażu	105	19,37
Ogółem	542	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu.

Stosunkowo optymistycznym wskaźnikiem jest czas pozostawiania osób bezrobotnych bez pracy. Najbardziej niebezpieczne, tzw. chroniczne, bezrobocie pow. 24 miesięcy występuje w gminie Brzeszcze na dość niskim poziomie 14,4%. Jeszcze niżej kształtuje się bezrobocie osób pozostających bez pracy od roku do dwóch lat (6%). Osoby bezrobotne w gminie szukają pracy najczęściej od miesiąca do trzech miesięcy (29,5%), od trzech do sześciu miesięcy (20,8%), często też wystarcza jeden miesiąc (18,6%).

Tab. 8 Liczba osób bezrobotnych w gminie Brzeszcze według czasu pozostawania bez pracy, stan na 10.02.2009 r.

Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	Gmina Brzeszcze	
	Liczba bezrobotnych	% ogółu
do 1	101	18,63
1-3	160	29,52
3-6	113	20,85
6-12	57	10,52
12-24	33	6,09
pow. 24	78	14,39
Ogółem	542	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu.

Bezrobocie w sołectwie

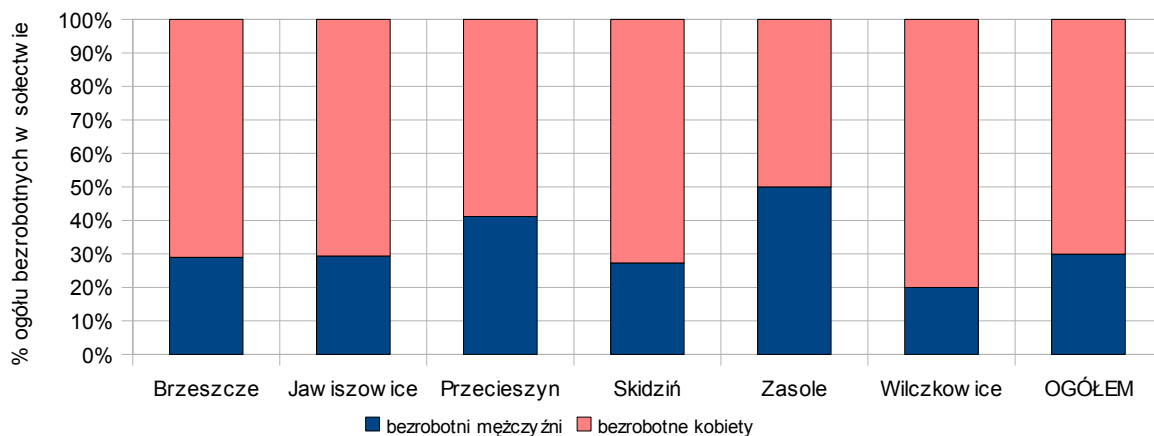
W dniu 10 lutego 2009 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Oświęcimiu były zarejestrowane 194 osoby bezrobotne z Jawiszowic, przy czym stanowili oni 35,8% ogółu bezrobotnych w gminie. Więcej bezrobotnych zanotowano w mieście (53,5%), natomiast najwyżej 4% ogółu bezrobotnych w gminie stanowią mieszkańcy któregośkolwiek z pozostałych czterech sołectw (Skidziń 4,06%). Niepokojącym zjawiskiem jest wysoki odsetek kobiet bezrobotnych wśród ogółu bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach. Spośród bezrobotnych Jawiszowian kobiety stanowią 70,6%, czyli 137 osób. W trzech innych sołectwach, mimo niższej liczby bezrobotnych osób, odsetek kobiet bezrobotnych jest jeszcze wyższy (tab 9).

Tab. 9 Liczba bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach gminy Brzeszcze, stan na 10.02.2009 r.

Miejscowości w gminie Brzeszcze	Liczba bezrobotnych	w tym kobiety	% ogółu bezrobotnych	% ogółu bezrobotnych kobiet w ogóle bezrobotnych w miejscowości
Brzeszcze	290	206	53,51	71,03
Jawiszowice	194	137	35,79	70,62
Przecieszyn	17	10	3,14	58,82
Skidziń	22	16	4,06	72,73
Zasole	14	7	2,58	50
Wilczkowice	5	4	0,92	80
OGÓŁEM	542	380	100	70,11

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu

Rys. 3 Struktura płci osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach gminy Brzeszcze (%)

Opracowanie własne na podstawie danych PUP

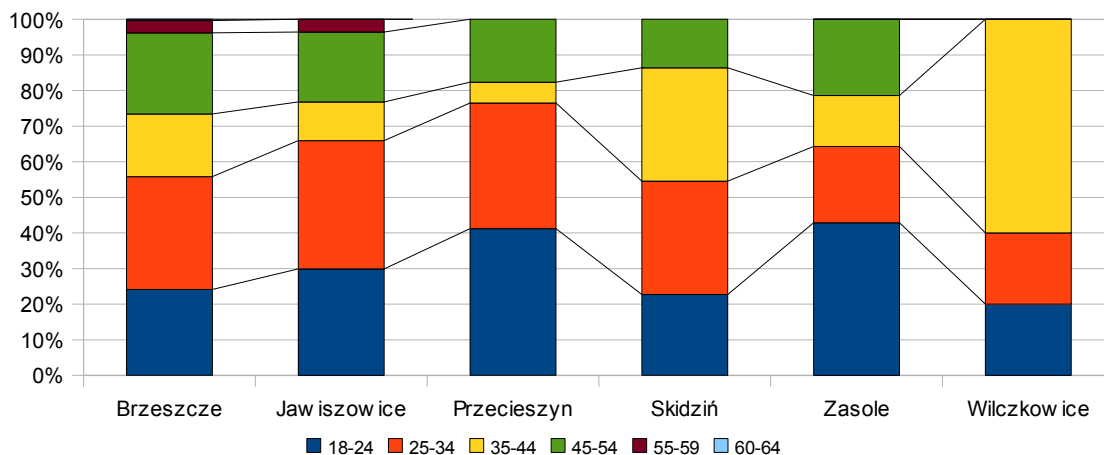
Statystyka bezrobocia w Jawiszowicach wykazuje podobieństwa do statystyki gminnej, tzn. wśród bezrobotnych dominują osoby młode, głównie z przedziału 25 – 34 lata. W sumie, osoby w wieku 18 – 34 lat to prawie 66% ogółu bezrobotnych w sołectwie. Wynik ten, choć zbliżony do rezultatów w pozostałych miejscowościach, jest najbardziej znaczący, biorąc pod uwagę liczbę osób bezrobotnych w sołectwie w porównaniu do liczby osób bezrobotnych w innych miejscowościach (tab. 10).

Tab. 10 Struktura wieku osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach gminy Brzeszcze, stan na 10.02.2009 r.

Wiek	Brzeszcze		Jawiszowice		Przecieszyn		Skidziń		Zasole		Wilczkowice	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
18-24	70	24,14	58	29,9	7	41,18	5	22,73	6	42,86	1	20
25-34	92	31,72	70	36,08	6	35,29	7	31,82	3	21,43	1	20
35-44	51	17,59	21	10,82	1	5,88	7	31,82	2	14,29	3	60
45-54	66	22,76	38	19,59	3	17,65	3	13,64	3	21,43	0	0
55-59	10	3,45	7	3,61	0	0	0	0	0	0	0	0
60-64	1	0,34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem	290	100	194	100	17	100	22	100	14	100	5	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu

Rys. 4 Struktura wieku osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach gminy Brzeszcze (%)

Opracowanie własne na podstawie danych PUP

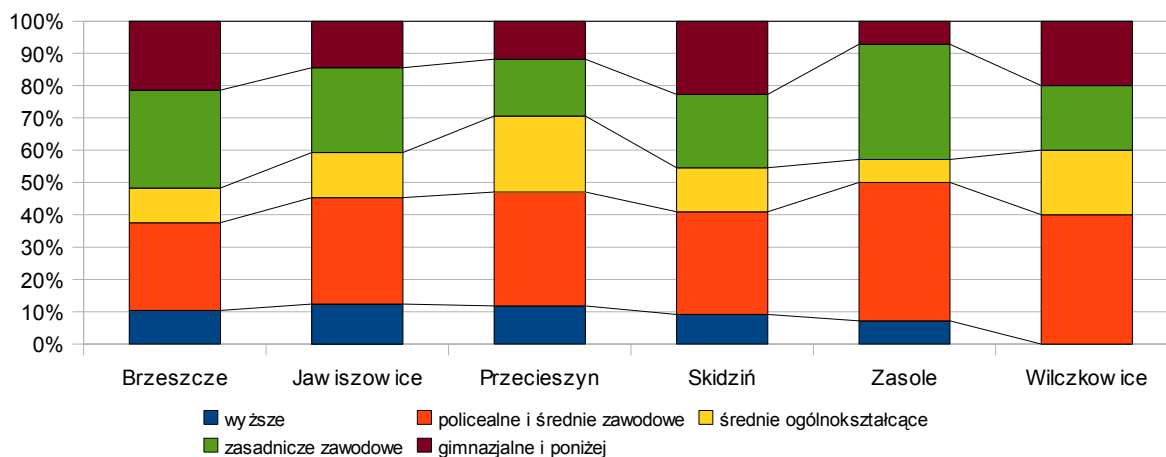
Najwięcej, bo prawie 33% bezrobotnych mieszkańców Jawiszowic legitymuje się wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, najmniej bezrobotnych to osoby z wykształceniem wyższym (12,4%). Druga liczna kategoria to osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe (26,3%). Wyniki te plasują Jawiszowice pośrodku rezultatów w pozostałych miejscowościach.

Tab. 11 Struktura wykształcenia osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach gminy Brzeszcze, stan na 10.02.2009 r.

Wykształcenie	Brzeszcze		Jawiszowice		Przecieszyn		Skidziń		Zasole		Wilczkowice	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
wyższe	30	10,34	24	12,37	2	11,76	2	9,09	1	7,14	0	0
policealne i średnie zawodowe	79	27,24	64	32,99	6	35,29	7	31,82	6	42,86	2	40
średnie ogólnokształcące	31	10,69	27	13,92	4	23,53	3	13,64	1	7,14	1	20
zasadnicze zawodowe	88	30,34	51	26,29	3	17,65	5	22,73	5	35,71	1	20
gimnazjalne i poniżej	62	21,38	28	14,43	2	11,76	5	22,73	1	7,14	1	20
Ogółem	290	100	194	100	17	100	22	100	14	100	5	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu

Rys. 5 Struktura wykształcenia osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach gminy Brzeszcze (%)

Opracowanie własne na podstawie danych PUP

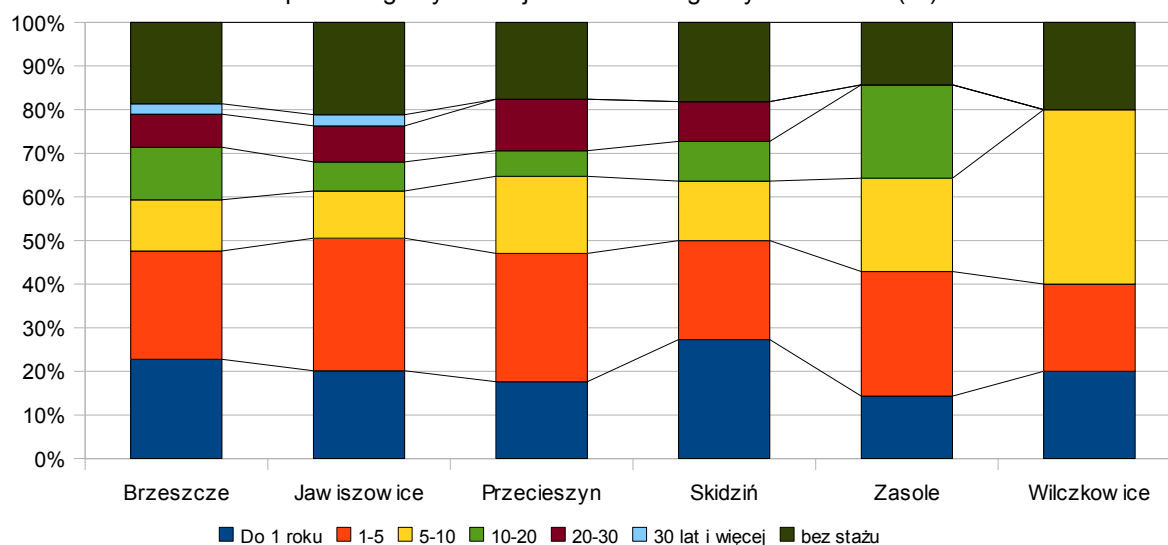
Najczęstszy dorobek zawodowy osób bezrobotnych w Jawiszowicach to okres od roku do pięciu lat (30,4%), co może dziwić w przypadku zestawienia z odsetkiem osób bezrobotnych w sołectwie nie posiadających w ogóle stażu, których jest mniej - 21,1%. Równie liczną grupą są bezrobotni ze stażem maksymalnie jednego roku (20,1%).

Tab. 12 Liczba osób bezrobotnych w gminie Brzeszcze według stażu pracy, stan na 10.02.2009 r.

Staż pracy ogółem	Brzeszcze		Jawiszowice		Przecieszyn		Skidziń		Zasole		Wilczkowice	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
Do 1 roku	66	22,76	39	20,1	3	17,65	6	27,27	2	14,29	1	20
1-5	72	24,83	59	30,41	5	29,41	5	22,73	4	28,57	1	20
5-10	34	11,72	21	10,82	3	17,65	3	13,64	3	21,43	2	40
10-20	35	12,07	13	6,7	1	5,88	2	9,09	3	21,43	0	0
20-30	22	7,59	16	8,25	2	11,76	2	9,09	0	0	0	0
30 lat i więcej	7	2,41	5	2,58	0	0	0	0	0	0	0	0
bez stażu	54	18,62	41	21,13	3	17,65	4	18,18	2	14,29	1	20
Ogółem	290	100	194	100	17	100	22	100	14	100	5	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu

Rys. 6 Struktura stażu pracy osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach gminy Brzeszcze (%)

Opracowanie własne na podstawie danych PUP

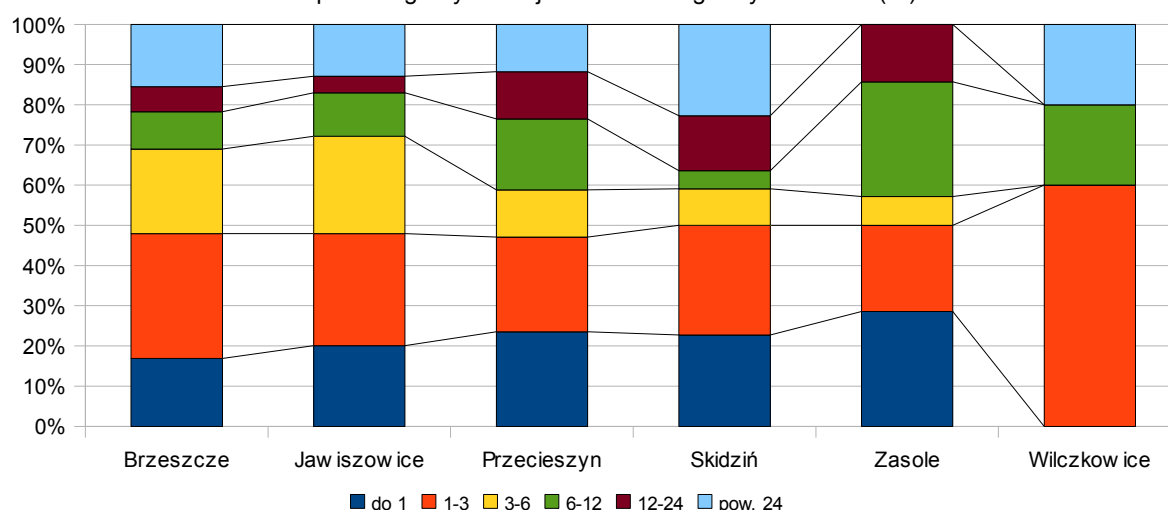
Bezrobotni mieszkańcy Jawiszowic nie tkwią długo w marazmie. Ponad 70% z nich pozostaje bez zatrudnienia od jednego do sześciu miesięcy, przy czym w miarę równomiernie rozkłada się to pomiędzy kategorie: do 1 miesiąca – 20,1%, od 1 do 3 miesięcy – 27,8%, od 3 do 6 miesięcy – 24,2%. Tylko 4% bezrobotnych pozostaje bez zatrudnienia dłużej niż rok, a 12,9% pozostaje poza rynkiem pracy dłużej niż dwa lata. Podobnie, choć z małymi wyjątkami, wygląda sytuacja w pozostałych miejscowościach.

Tab. 13 Liczba osób bezrobotnych w gminie Brzeszcze według czasu pozostawania bez pracy w miesiącach, stan na 10.02.2009 r.

Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	Brzeszcze		Jawiszowice		Przecieszyn		Skidziń		Zasole		Wilczkowice	
	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
do 1	49	16,9	39	20,1	4	23,53	5	22,73	4	28,57	0	0
1-3	90	31,03	54	27,84	4	23,53	6	27,27	3	21,43	3	60
3-6	61	21,03	47	24,23	2	11,76	2	9,09	1	7,14	0	0
6-12	27	9,31	21	10,82	3	17,65	1	4,55	4	28,57	1	20
12-24	18	6,21	8	4,12	2	11,76	3	13,64	2	14,29	0	0
pow. 24	45	15,52	25	12,89	2	11,76	5	22,73	0	0	1	20
Ogółem	290	100	194	100	17	100	22	100	14	100	5	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oświęcimiu

Rys. 7 Struktura czasu pozostawania bez pracy przez osoby bezrobotne w poszczególnych miejscowościach gminy Brzeszcze (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP

Gospodarka rolna

Sołectwo Jawiszowice, podobnie jak cała gmina, z racji swojego położenia w Kotlinie Oświęcimskiej należy do cieplejszych rejonów w Polsce, charakteryzuje się także długim okresem wegetacyjnym około 220 dni/rok¹⁰. Średnia suma opadów atmosferycznych kształtuje się na poziomie około 700-900 mm rocznie na m². Wszystkie te elementy stwarzają korzystne warunki do produkcji rolnej. Strukturę gospodarstw rolnych cechuje duże rozdrobnienie. Wśród gospodarstw rolnych największą grupę stanowią gospodarstwa o powierzchni w przedziale od 1 do 2 ha. W strukturze upraw najczęściej miejsca zajmują uprawy zbóż i roślin okopowych. Produkcja zwierzęca to przede wszystkim hodowla zwierząt na własne potrzeby gospodarstwa rolnego. Na uwagę zasługuje wielowiekowa tradycja hodowli ryb, głównie karpia prowadzona w południowo - zachodniej części Jawiszowic. Kompleks stawów z racji swojego specyficznego charakteru związanego z hodowlą karpia, oraz bliskości doliny rzeki Wisły, jest miejscem występowania szerokiej gamy przedstawicieli zarówno flory i fauny, czego obrazem jest fakt, że teren ten został zaliczony do Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków w ramach sieci Natura 2000 o nazwie „Stawy w Brzeszczach”.

Odkrycie złóż węgla kamiennego spowodowało, że okoliczne tereny utraciły swój pierwotny charakter rolniczy. Nowe miejsca pracy związane z przemysłem wydobywczym oraz niewielka powierzchnia gospodarstw rolnych (charakteryzująca się niską dochodowością) na terenie Jawiszowic spowodowały, że działalność rolnicza stała się zajęciem dodatkowym, a nie głównym źródłem dochodów mieszkańców.

10 Opracowanie informacji nt. Gospodarki rolnej sołectwa – źródło: Urząd Gminy w Brzeszczach.

Walory przyrodnicze

W dolinie rzeki Soły, okalającej gminę od strony wschodniej żyje około 100 gatunków ptaków i stanowi ona najcenniejsze siedlisko ptaków lęgowych¹¹. Spotkać tu można bardzo rzadko występujące ślepowrony, bąki i zielonki. Corocznie gnieźdzą się tu łabędź niemy, krakwa, wodnik, kokoszka, krwawodziób, śmieszka, rybitwa rzeczna, bręczka i dziwonia. W otoczeniu rzeki zachowały się unikatowe, naturalne zbiorowiska lasów lęgowych i zbiorowiska nieleśne związane z dolinami rzek. W lasach i zaroślach nadrzecznych gniazdują m.in. dzięcioły: zielony i zielonosiwy, pustułka, słowik rdzawy, kwiczoł, świerszczak, strumieniówka, remiz oraz dziwonia. Łąki nad Sołą zasiedlane są również przez tak rzadkie gatunki ptaków, jak świergotek łąkowy, pokląskwa czy kłaskawka.

Malownicza jest także dolina Wisły ze starorzeczami zwanymi potocznie „wiśliskami”. W Dolinie Górnej Wisły położony jest ciekawy kompleks leśno-stawowy zwany „Nazieleńce”. Kompleks obejmuje kilkanaście stawów rybnych o łącznej powierzchni ponad 150 ha, przylegające obszary lasu mieszanego oraz nadwiślańskie łąki. Jak dowodzą dokumenty historyczne, zbiorniki na Nazieleńcach i hodowlę ryb na tym terenie rozwijano już od XV wieku. Źródłem wody dla stawów na Nazieleńcach jest wijąca się na tym terenie Młynówka – ciek łączący rzeki Solę i Wisłę. Stawy stanowią wspaniałe środowisko życia dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Szczególnie bogata jest strefa przybrzeżna tworzona przez liczne gatunki roślin wynurzonych, formujących piękne i bogate pasma szuwarów. Dodatkowo miłośnikom wędkarstwa atrakcyjne spędzanie czasu z wędką zapewniają stawy wodne w miejscowościach Skidziń i Wilczkowice, powstałe na skutek wydobycia żwiru a następnie zagospodarowane przez organizacje wędkarskie.

Kultura

Zabytki

Zabytki w gminie

Na terenie gminy Brzeszcze do rejestru zabytków wpisane są następujące obiekty:¹²

- Jawiszowice - Brzeszcze - budynek dawnej łaźni obozowej, latarnia obozowa w parku przy ul. Dworcowej, nr rejestru A-1629 z 29.12.1995;
- Jawiszowice - kościół p.w. św. Marcina z otoczeniem i starodrzewiem, nr rejestru A-81 z 9.01.1969 (A-1602/95 w księdze rejestrów dawnego woj. Katowickiego);
- Brzeszcze – kościół p. w. św. Urbana, nr rejestru A-71/M z 16.01.2007.

Zabytki nieruchome:

Najcenniejszym zabytkiem nieruchomym Gminy Brzeszcze jest niewątpliwie drewniany kościół p. w. św. Marcina z Tours w Jawiszowicach, wzniesiony w r. 1692, co zostało

11 Informacje o walorach przyrodniczych – źródło: folder promocyjny miasta i gminy Brzeszcze, VEGA Studio Adv. Tomasz Müller, 2008 r.

12 Gminny program opieki nad zabytkami gminy Brzeszcze (...)

usankcjonowane wpisaniem go już w 1969 r. do rejestru zabytków.

Kościół parafialny w Brzeszczach pod wezwaniem św. Urbana wzniesiony w 1876 stanowi stosunkowo późny przykład budowl w stylu klasycystycznym. Jest to typowy przykład tak zwanego stylu józefińskiego, czyli budowl wzniesionej według „urzędowego” projektu powielanego z drobnymi modyfikacjami na terenach zaboru austriackiego.

Na uwagę zasługują występujące na terenie Jawiszowic murowane kapliczki o stosunkowo dużej kubaturze, znane nie tylko z bezpośredniego otoczenia kościoła parafialnego, ale też z miejsc przydrożnych usytuowanych z dala od centrum miejscowości. Obok nich na terenie całej Gminy liczne są kapliczki słupowe, zwłaszcza te z początku XX w., charakteryzujące się wysokim poziomem rzemiosła. Istotna dla krajobrazu kulturowego Gminy jest liczba obiektów związanych z techniką. Są to osiedla górnicze i infrastruktura techniczna związana z kopalnią w Brzeszczach oraz obiekty kolejowe, takie jak stacja kolejowa Jawiszowice - Jaźnik przy ul. Wiśniowej i nastawnia kolejowa przy ul. Lisica. Zjawiskiem najbardziej typowym dla Gminy i przez to niezwykle interesującym są jednak liczne domy mieszkalne reprezentujące określone, powtarzające się typy budynku. Są to:

- budynki drewniane wykonane w konstrukcji zrębowej, niekiedy z fragmentami murowanymi (z cegły bądź z popularnego na tym terenie żużla kotłowego). Są to budowle parterowe, kryte dachem dwuspadowym, z szalowanymi szczytami. W starszej redakcji występuje bielienie lub oblepianie gliną msze między belkami zrębu. Nowsza redakcja, występująca najliczniej, to niewielki dom o zwartej bryle i dwuizbowym układzie wnętrza. Część budynków posiada nadal oryginalną stolarkę okienną i drzwiową, a niekiedy także oryginalne belki z inskrypcjami i datami.
- zabudowania Kolonii Górniczej, Nowej Kolonii i Kolonii Urzędniczej zróżnicowane pod względem formy zależnie od przeznaczenia, ale zachowujące wspólny kostium stylowy i detal architektoniczny. Są to budynki piętrowe, lub parterowe (w Kolonii Urzędniczej) nakryte dachami dwuspadowymi, charakteryzujące się zróżnicowaniem kolorystycznym i fakturowym (zestawienie cegły i tynku) oraz bogactwem detalu i podziałów architektonicznych modelowanych w cegle.
- budynki z terenów wiejskich, mieszkalne, na rzucie prostokąta, parterowe z użytkowym poddaszem, z dachem dwuspadowym, czasami naczółkowym lub półszczytowym, krytym dachówką cementową (pierwotnie lub wtórnie, w zależności od czasu powstania), ze zdobiacą ściany dekoracją ramową, tynkowany lub pozostawiony w surowej, czerwonej cegle, z koncentracją elementów zdobniczych (o określonym zestawie motywów) w szczytach budowli. Typowy jest też ich układ funkcjonalny, gdzie na osi budynku znajduje się przelotowa sień, po jednej jej stronie pomieszczenia (pomieszczenie) mieszkalne, a po drugiej – pomieszczenia gospodarcze. W najstarszej redakcji tego typu na osi występuje wnęka i murowane „przysiadki”. Prawdopodobnie jest to typ budynku przejęty z architektury miejskiej nieodległych Kęt.
- nowsza odmiana typowego budynku mieszkalnego charakteryzuje się niesymetryczną bryłą złożoną z części parterowej i piętrowej „wystawki”, ze szczytem w osi skrajnej budowli. Jest to typ budynku genetycznie nawiązujący do angielskich wzorów malowniczego historyzmu, uproszczony w kręgu niemieckojęzycznym i powielany w osiedlach robotniczych Śląska w 2 poł. XIX i pocz. XX w.

Ciekawą cechą domów murowanych jest zwyczaj datowania w szczycie budynku najlepiej widocznym od drogi. Umieszczana tam data była ryta bezpośrednio w tynku, względnie wykuwano ją na kamiennej tabliczce montowanej w szczycie elewacji. Przykłady takich dat wskazać można w bardzo wielu obiektach; obejmują one okres od 1892 (Jawiszowice, Janowiec) po 1947 (Jawiszowice, Bielańska). Warto odnotować, że daty na domach występowały też: na kominach, ryte w tynku, na metalowych chorągiewkach oraz we wnętrzach, na drewnianych belkach (głównie w domach drewnianych).

Zabytki ruchome:

Zabytki ruchome skupione są w wyposażeniach kościołów w Jawiszowicach i Brzeszczach oraz występują w formie kapliczek przydrożnych.

Do najcenniejszych zabytków ruchomych w gminie należą:

- kompleksowe zabytkowe wyposażenie kościoła p. w. św. Marcina z Tours w Jawiszowicach;
- średniowieczna rzeźba Pieta (w prezbiterium) oraz obraz z wizerunkiem Matki Boskiej z Dzieciątkiem (w kaplicy dolnej) w kościele p. w. Matki Boskiej Bolesnej w Jawiszowicach.
- wyposażenie kościoła parafialnego w Brzeszczach z ołtarzem głównym z 1892, autorstwa krakowskiego snycerza Kazimierza Chodzińskiego oraz parą barokowych ołtarzy bocznych sprowadzonych w 1892 z kościoła Mariackiego w Krakowie.
- kapliczka św. Anny Samotrzcę z Brzeszcz, ul. Naziełńce, z datą 1619 (przekształcona 1844).
- wyposażenie czterech kaplic wokół kościoła p. w. św. Marcina z Tours w Jawiszowicach.
- kapliczki przydrożne z kamiennymi figurami świętych i kamiennymi krzyżami występujące we wszystkich wsiach gminy, datowane od schyłku XVIII w., po I ćw. XX w.
- belka z inskrypcją z 1869 r., pochodząca ze starego drewnianego domu stojącego niegdyś na tej posesji, zachowana w stodole przy domu w Jawiszowicach, ul. Biała.

Zabytki w sołectwie

Zabytki znajdujące się w Jawiszowicach stanowią w głównej mierze o wielkości całego zasobu zabytków w gminie, począwszy od wskazanych zabytków nieruchomych, wpisanych do

Rys. 8 Kościół p.w. św. Marcina w Jawiszowicach
Źródło: <http://szlak.wrotamalopolski.pl/>

wojewódzkiego rejestru zabytków (kościół p. w. św. Marcina, łaźnia i latarnia obozowa przy ulicy Dworcowej), przez obiekty zabytkowe objęte gminną ewidencją zabytków, m.in.: kaplice przy Kościele św. Marcina z końca XIX w., a skończywszy na wyposażeniu kaplic i kapliczek przydrożnych.

Kościół parafialny p. w. św. Marcina z k. XVII w.

Budynek usytuowany w centrum miejscowości, nieopodal krawędzi wzniesienia opadającego stromo w dół na północ od niego¹³. Wokół otoczony placem, będącym niegdyś przykościelnym cmentarzem, z którego zachowały się dwa kamienne nagrobki na północ od kościoła oraz duża, obwiedziona osobnym ogrodzeniem przestrzeń grzebalna na północ od kościoła, usytuowana na stoku i u podnóża wzniesienia. Plac przykościelny otoczony drewnianym ogrodzeniem z poziomymi ułożonymi belek, krytym gontem, z nielicznymi bramkami oraz czterema murowanymi kaplicami w obwodzie. Na placu, od południa, kamienna figura Najświętszego Serca Pana Jezusa oraz ułożony wokół kościoła chodnik z nieregularnych płyt kamiennych.

Budynek kościoła drewniany, konstrukcji zrębowej, na kamiennej podmurówce, kryty gontem z wyjątkiem górnych partii ścian nawy i prezbiterium oraz partii dolnych, znajdujących się pod sobotami, gdzie odsłonięty zrąb. Wewnątrz korpus nawowy

13 Informacje dot. kościoła p. w. św. Marcina w Jawiszowicach – źródło: Gminna ewidencja zabytków, Urząd Gminy w Brzeszczach.

jednoprzestrzenny, doświetlony od południa i północy parą naprzeciwległych okien, przykryty płaskim stropem o ściętych narożach i bogatym profilowaniu na styku ze ścianami. Nawa otwarta do węższego prezbiterium półokrągłym łukiem tęczowym z profilowaną belką tęczową i rozbudowaną grupą rzeźbiarską na belce. Prezbiterium doświetlone parą okien umieszczonych w ścianie południowej i rozetą na osi, przykryte stropem o zarysie łuku odcinkowego, z bogato profilowanym gzymsem na styku ścian i stropu. Od północy przylega do niej stosunkowo wąska, prostokątna w rzucie zakrystia, z rzędem okien w ścianie północnej. Od części chórowej korpus nawowy oddzielony łukiem o wykroju beczkowym, z belką tęczową, na której wymalowane daty rozbudowy (1922*1924). Część chórowa prostokątna, doświetlona parą naprzeciwległych okien, kryta jak korpus nawowy, z elementami konstrukcji wieży wcielonymi do środka i krzyżującymi się ze sobą tuż pod stropem. We wnętrzu to wpisany drewniany chór muzyczny wsparty na dwóch kanelowych kolumnach na wysokich cokołach, z falującym parapetem, dostępny poprzez schody umieszczone w południowo-zachodnim narożniku. Przestrzeń tą poprzedza jeszcze niewielki, współczesny przedsionek na rzucie prostokąta, z dużą, dwuskrzydłową bramą.

Wyposażenie wnętrza bardzo bogate i różnorodne, na które składają się m.in.: malowidła ściennie, rozbudowany ołtarz główny z bramkami i dwa ołtarze boczne, liczne obrazy, rzeźby i feretrony, witraże, dwie kamienne kropielnice, ambona, konfesjonały, ławki i ławy oraz zamykane skrzynki mieszczące stacje Drogi Krzyżowej. Wszystkie te elementy, na ogół w bardzo dobrym stanie, stanowią znakomicie zharmonizowaną całość.

Kościół p. w. św. Marcina w Jawiszowicach włączono do Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Małopolskiego. Szlak, o długości 1500 km obejmuje 237 zespołów architektonicznych od kościołów, cerkwi, kaplic i dzwonnicy po spichlerze, wiejskie chałupy i szlacheckie dwory. Wszystkie obiekty na szlaku są oznakowane, a drogę do nich wskazuje ponad 600 drogowskich znaków. Do najcenniejszych obiektów regionu należą kościoły w Sękowej, Binarowej, Lipnicy Murowanej i Dębnie Podhalańskim, które w 2003 r. zostały wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Powiązanie z regionalnym szlakiem o dużym potencjale promocyjnym powinno skutkować większą atrakcyjnością turystyczną Gminy.

W 2007 r. przeprowadzone zostały roboty konserwatorskie, restauratorskie i budowlane łaźni i latryny obozowej w dawnym podobozie KL Auschwitz – Birkenau, tzn. - podobozie Jawischowitz przy ulicy Dworcowej. Obiekty są wpisane do rejestru zabytków. Inwestycja współfinansowana była z programu operacyjnego Dziedzictwo Kulturowe priorytetu „Rewaloryzacja Zabytków nieruchomych i ruchomych” ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Przewiduje się, iż po zrealizowaniu projektu między innymi będą organizowane w tym miejscu lekcje z historii oraz spotkania z młodzieżą. Planowane jest również nawiązanie współpracy z Muzeum Państwowym KL Auschwitz – Birkenau.

Ważnym obiektem historycznym jest pomnik „w Kółku” ku czci mieszkańców wsi pomordowanych przez okupanta niemieckiego w latach 1939-1945.

Instytucje kultury

Instytucje kultury w gminie

Gmina Brzeszcze to gmina górnicza...¹⁴, tymi słowami rozpoczynają się często informacje o Brzeszczach. Myśląc górnictwo, widzimy oczyma wyobraźni węgiel, hałdy i krewkich mężczyzn wykonujących w pocie czoła swą ciężką pracę. Rzeczywiście, tradycja górnicza przez długie lata wyznaczała kierunek rozwoju tego śląsko - małopolskiego pogranicza. Dziś, za sprawą przemian społeczno gospodarczych także w sferze życia kulturalnego wiele się zmieniło.

Ośrodek Kultury w Brzeszczach w 2008 roku obchodził 25-lecie swego istnienia. Jego

14 Opracowanie dot. działalności Ośrodka Kultury i jego placówek - Ośrodek Kultury, Brzeszcze 2009.

struktura i formy działalności zmieniały się przez lat. Odpowiadając na potrzeby mieszkańców stał się Centrum Aktywności Lokalnej, co zostało w 2003 r. potwierdzone oficjalnym certyfikatem. Ogólnopolskie Stowarzyszenie CAL, zrzeszające Centra Aktywności Lokalnej w grudniu 2008 r. prolongowało certyfikat na kolejne 5 lat. Integrując i aktywizując życie kulturalne gminy działa w myśl zasady: "Pomóżmy ludziom, aby pomogli sobie sami".

Jak wykazują badania (Mapa Zasobów i Potrzeb Gminy Brzeszcze) Ośrodek Kultury jest postrzegany w środowisku jako lider w organizowaniu życia społecznego. Większość projektów i przedsięwzięć realizuje współpracując z lokalnymi samorządami, instytucjami, organizacjami społecznymi oraz przedsiębiorcami, często włączając się w ogólnopolskie akcje.

Zespół Ośrodka ma doświadczenie w realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych, tzn. z publicznych środków krajowych, unijnych a także prywatnych fundacji.

Ośrodek Kultury w Brzeszczach jest wydawcą lokalnego pisma „Odgłosy Brzeszcz”. Miesięcznik ukazuje się od stycznia 1992 roku, jego nakład obecnie wynosi obecnie 1600 egzemplarzy. Kolportaż obejmuje gminę Brzeszcze.

Spójny program integracyjny i aktywizacyjny w środowisku współtworzą wszystkie palcówki Ośrodka Kultury:

Siedziba główna, Brzeszcze:

W siedzibie głównej spotykają się:

- „Klub Nieprofesjonalnej Twórczości literackiej PIÓROMANI”
- Klubu PIWNICA Free Culture (dla młodych duchem)
- Uniwersytet KAŻDEGO WIEKU
- Zespół taneczny „SZALONE MAŁOLATY”
- Dziecięcy Zespół Pieśni i Tańca „ISKIERKI”
- ZESPOŁY REGIONALNE działające na co dzień w każdym sołectwie gminy
- BRYDŻYŚCI
- FILATELIŚCI
- WERNISAŻE i wystawy (dla miłośników sztuk plastycznych)
- warsztaty CERAMICZNE (uczestnicy od 2 do 100 lat)
- warsztaty TEATRALNE (dla dzieci i młodzieży)

Kino „WISŁA”:

- należy do Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych
- dysponuje salą z 293 miejscami wyposażoną w nagłośnienie DOLBY STEREO
- prowadzi zajęcia edukacyjne w ramach Młodzieżowej Akademii Filmowej
- organizuje cykliczne imprezy: Przegląd Filmów Górskich i Sportów Ekstremalnych, Festiwal Filmów o Kobietach, Przegląd Filmów Podróżniczych, Akademia Filmu Francuskiego

Biblioteka Główna oraz jej filie:

- budynek Ochotniczej Straży Pożarnej - Brzeszcze
- budynek Szkoły Podstawowej - Jawiszowice
- budynek Domu Ludowego - Skidziń
- budynek Zespołu Szkolno – Przedszkolnego - Zasole
- budynek Domu Ludowego - Wilczkowice
- budynek Domu Ludowego - Bór
- budynek Ochotniczej Straży Pożarnej - Przecieszyn

W Bibliotece Główniej oraz w jej filiach czytelnicy znajdują wiele ciekawych tytułów, mogą też wziąć udział w organizowanych wydarzeniach, m.in.:

- Wieczory z Książką (czytelnicy dorośli)
- Spotkania pod Literką (grupy przedszkolne)
- Spotkania autorskie
- Konkurs literacki dla uczniów gimnazjów i szkół średnich

Placówki terenowe Ośrodka Kultury:

1. Hala Sportowa:

- korty tenisowe i boiska
- ścianka wspinaczkowa
- siłownia
- sala fitness
- lekkoatletyka

2. Basen „Pod Platanem”:

- grota solna
- siłownia
- sauna
- kawiarnia

3. Świetlice:

- Świetlica - Os. Szymanowskiego, Brzeszcze
- Świetlica - Os. Paderewskiego, Jawiszowice
- Świetlica – ul. Bielska (budynek OSP Jawiszowice)
- Świetlica – ul. Wyzwolenia (budynek OSP Przecieszyn)
- Świetlica – ul. Kostka Jagiełły 4 (budynek OSP Zasole)
- Dom Ludowy w Brzeszczach - Borze
- Dom Ludowy w Skidzinu
- Dom Ludowy w Wilczkowicach

4. Izba Pamięci w budynku "Willa", Brzeszcze

Stowarzyszenie na rzecz Gminy Brzeszcze „Brzost”

Celem działania Stowarzyszenia „Brzost” jest organizowanie i wspieranie przedsięwzięć, mających na celu ochronę, pielęgnowanie, poznawanie, dokumentowanie historii, tradycji i kultury Gminy Brzeszcze¹⁵. Realizowane zadania:

„Milczący świadkowie naszej historii”, zadanie jest realizowane ze środków uzyskanych przez Stowarzyszenie „Brzost” w ramach konkursu ogłoszonego przez Urząd Gminy Brzeszcze dla organizacji pozarządowych. Jego celem jest m.in. renowacja i konserwacja kapliczek i krzyży przydrożnych usytuowanych na gruntach, których właścicielem jest Gmina Brzeszcze.

W ramach tego zadania wykonane zostały prace renowacyjno – konserwatorskie:

- Figury św. Jana Nepomucena z 1779 r. w Skidzinu
- Krzyża z Grupą św. Jana i oryginalnego ogrodzenia z 1816 r. w Brzeszczach.

Najważniejsze osiągnięcia, zrealizowane projekty:

- Opracowanie i przygotowanie kilkunastu wystaw prezentujących sylwetki m.in. prof. dr hab. Kazimierza Bielenina, Feliksa Chowańca, Bolesława Skalskiego, płk. Mieczysława Bielenina, a także poświęcone wydarzeniom m.in. z okazji 100-lecia erygowania parafii p.w. św. Urbana, 120-lecia istnienia Kółka Rolniczego,

¹⁵ Źródło: internetowy serwis gminy Brzeszcze – <http://www.brzeszcze.pl/serwis-organizacji-pozarzadowych/>

- Ufundowanie i odsłonięcie 2 tablic poświęconych mieszkańcom gminy Brzeszcze, walczącym o wolność w latach 1914 – 1921, oraz w czasie II drugiej wojny światowej,
- Opracowanie i wydanie 3 książek: „Szkice z przeszłości Brzeszcz, Jawiszowic, Przecieszyna, Skidzinia, Wilczkowic i Zasola”, „Kalendarium parafii św. Urbana w Brzeszczach”, „Karol Wojtyła biskup – kardynał - papież w życiu parafii św. Urbana w Brzeszczach”.
- Opracowanie i wydanie mapy: „Ścieżkami naszej historii, tradycji, kultury i przyrody”.
- Opracowanie i wydanie sześciu wzorów widokówek prezentujących dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze gminy Brzeszcze”.

Instytucje kultury w sołectwie

Świetlica Ośrodka Kultury w Jawiszowicach w 2008 r.

W Świetlicy w 2008 r. odbyło się wiele ciekawych i interesujących imprez kulturalnych. Dla dzieci w czasie ferii zimowych i wakacji opracowano bogaty program wycieczek, oraz różnego rodzaju zajęć takich jak: zajęcia rekreacyjne na hali sportowej, wyjazdy na basen oraz do kręgielni, spotkania międzyplacówkowe, wycieczki turystyczne, zajęcia plastyczne, konkursy i zabawy integracyjne, wycieczki piesze. Ponadto dorośli z dużym zainteresowaniem uczestniczyli w warsztatach: florystycznych, plastycznych („Kwiaty z bibuły”, „Dekoracje i ozdoby wielkanocne”, „Świąteczna dekoracja stołu” - Boże Narodzenie), tworzenia biżuterii, ceramicznych, w prelekcjach zdrowotnych, pokazach kulinarnych, wycieczkach autokarowych („Święto kwitnącej azalii” - Goczałkowice, wycieczka do Żywca, „Babie lato” - Pisarzowice). Dużym sukcesem w 2008 r. jest zachęcenie mieszkańców Jawiszowic do udziału w wyjazdach kulturalnych tj.: do teatru (Teatr Polski w Bielsku Białej), oraz do operetki (Teatr Muzyczny w Gliwicach), w których mieszkańcy bardzo licznie uczestniczyli. W miesiącu czerwcu odbyło się spotkanie integracyjne trzech filii Brata Alberta osób niepełnosprawnych. Dzieci z IV grupy z Przedszkola „Pod Tęczą” od miesiąca kwietnia (oprócz wakacji) przychodziły do świetlicy na zajęcia, oraz na spotkania z przedstawicielkami Koła Gospodyń Wiejskich „Jawiszowianki”. W świetlicy odbywały się także spotkania Harcerskiego Kręgu Seniorów oraz zajęcia z aerobiku.

Świetlica na osiedlu Paderewskiego w 2008 r.

Oferta świetlicy w 2008 r. skierowana była do dzieci i młodzieży oraz kobiet. Młodzi bywalcy świetlicy mieli zorganizowane krajoznawcze wycieczki autokarowe. Wyjazdy do Figloparku, na basen, kręgle, halę sportową. W świetlicy organizowane były konkursy, zabawy, kąciki kulinarne, zajęcia teatralne i plastyczno - techniczne. Odbyły się również duże imprezy plenerowe: Osiedlowy Turniej Piłki Nożnej, Dzień Dziecka, Piknik Osiedlowy, Mikołaj. Imprezy te mogły się odbyć dzięki współpracy z Samorządem Osiedlowym oraz O.K. Brzeszcze. Dla pań w świetlicy zorganizowane były warsztaty florystyczne, ceramiczne, rzeźbienia w mydle, tworzenia biżuterii, decupage, dekoracji stołu, kulinarne. Panie miały zorganizowany wyjazd do ogrodów w Goczałkowicach i Pisarzowicach. Parokrotnie gościły w Teatrze Polskim w Bielsku - Białej. Uczestniczyły w integracyjnych imprezach; 8 Marca, Dzień Matki, Święto Ziemniaka, Andrzejkę. Powyższe działania wynikały z propozycji zawartych w ankietach, które wypełniali uczestnicy zajęć. Oferta była przyjęta z zadowoleniem, o czym świadczyła ilość uczestników, ale warunki lokalowe są bardzo skromne. W 2009 roku realizowane będą sprawdzone pomysły, w miarę możliwości wprowadzone zostaną również nowe atrakcje, w odpowiedzi na sugestie klientów świetlicy.

Ze świetlicy korzysta miejscowe Koło Emerytów i Rencistów oraz Samorząd Osiedlowy, przeprowadzający tam spotkania organizacyjne. Wiele imprez organizacyjnych przebiega w terenie „pod chmurką” lub w wynajętych innych miejscach.

„Szum we Wsi”

Stowarzyszenie „Brzost” wraz z Ośrodkiem Kultury, zrealizowało również z powodzeniem w 2006 r. projekt „Szum we Wsi”, na który pozyskana została dotacja Fundacji Bankowej im. Leopolda Kronenberga¹⁶. Projekt miał na celu zaktywizowanie społeczności wsi Jawiszowice, poruszenie tematów, które od dawna pozostawały nieco w cieniu, przypomnienie ważnych dat i zasłużonych osób. Dzięki zaangażowaniu mieszkańców zebrano dokumenty, zdjęcia, wspomnienia dotyczące wsi. Bezpośrednio w projekt zaangażowało się ok. 65 osób z 16 organizacji.

Adresatami projektu byli mieszkańcy wsi Jawiszowice wraz z Osiedlem Paderewskiego. Dzięki realizacji projektu zebrana została baza materiałów pisemnych i graficznych, która liczy ok. 500 pozycji. Projekt stał się impulsem dla dalszych działań na rzecz promocji miejscowości. Powstał m.in. pomysł zrealizowania serii widokówek promujących Jawiszowice, opracowanych przez biorące udział w projekcie organizacje i instytucje. Sołtys i Rada Sołecka Jawiszowice podjęli działania w kierunku nadania wsi LOGO wzorowanego na dawnej pieczęci, które stanie się znakiem rozpoznawczym miejscowości. Pomyślnie przeprowadzenie projektu, ukazujące wielką potrzebę społeczną tego typu przedsięwzięć przyczyniło się do podjęcia decyzji przez władze Gminy o powołaniu w ramach Ośrodka Kultury specjalnej komórki opracowującej zagadnienia historyczno – etnograficzne. Projekt „Szum we Wsi” był pierwszym tak szerokim przedsięwzięciem z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, realizowanym w Gminie Brzeszcze. W ramach projektu zorganizowano 10 wystaw. Większości przedsięwzięć w ramach projektu towarzyszyły badania archiwalne.

Aby efekty projektu przyczyniły się do rozbudzenia ducha lokalnego patriotyzmu i ożywienia życia społecznego, element projektu – konkurs wielkanocny *„Jajuszowickie jajo i paw jajuszowicki”* wszedł na stałe do kalendarza imprez gminnych, przyczyniając się do wypromowania lokalnego produktu.

We wrześniu 2008 r. otwarciem wystawy rolniczej na stadionie LKS Jawiszowice, rozpoczęły się obchody **Dożynek Diecezjalno - Powiatowych** w gminie Brzeszcze¹⁷. W ramach wystawy zwiedzano stoiska rolników, jednostek ochotniczych straży pożarnej, pszczelarzy, myśliwych, kół gospodyń wiejskich, szkół ponadgimnazjalnych z terenu gminy Brzeszcze.

Wielobarwny korowód przemaszerował na mszę dziękczynną za tegoroczne zbiory do kościoła p.w. Matki Bożej Bolesnej w Jawiszowicach, w którym ks. bp Tadeusz Rakoczy poświęcił przyniesione do świątyni wieńce dożynkowe. Po mszy, na stadionie LKS Jawiszowice, odbyła się ceremonia dożynkowa, oficjalnie rozpoczynająca Dożynki Diecezjalno – Powiatowe. W dożynkach brali udział przedstawiciele Kancelarii Prezydenta RP, Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Zarządu Województwa Małopolskiego, posłowie RP, członkowie władz powiatu oświęcimskiego, jak również gmin sąsiadujących.

Obchody urozmaiciły występy zespołów folklorystycznych z terenu gminy Brzeszcze i powiatu oświęcimskiego. Oglądając i słuchając tych występów, uczestnicy mogli zakosztować potraw przygotowanych przez organizacje, szkoły i firmy. Wieczorem odbył się festyn kończący obchody dożynkowe.

Kółko Rolnicze w Jawiszowicach zostało założone w 1886 r.¹⁸ Od samego początku Kółko wykazywało się przedsiębiorczością, co owocowało otwieraniem m.in. domu Kółka, kolejnych sklepików, ale również wykazywało dbałość o drenowanie gruntów, sprowadzanie nawozów itd. W czasie tzw. wielkiej posuchy w 1889 r. skupywano od rolników bydło powyżej jego wartości na

16 Informacje o „Szumie we wsi”, Zespole Jawiszowianki - źródło: Ośrodek Kultury w Brzeszczach, strona internetowa www.ok.brzeszcze.pl)

17 Informacje o dożynkach oraz Towarzystwie Charytatywnym im. Ojca Pio Koło nr 6 w Jawiszowicach – źródło: gminna strona internetowa www.brzeszcze.pl

18 Informacje o Kółku Rolniczym w Jawiszowicach – „Przedwojenne kółka rolnicze”, opracowanie Przemysław Dąbrowski, Warszawa 1996.

ówczesnym rynku. Dość szybko konieczne okazało się rozszerzenie bazy lokalowej, w której znalazły się m.in. nowy dom Kółka, mleczarnia, następnie kolejne sale Kółka dla potrzeb różnego rodzaju uroczystości, wesel, itp.

Towarzystwo Charytatywne im. Ojca Pio Koło nr 6 w Jawiszowicach - celem i misją organizacji jest działalność charytatywna wynikająca z potrzeby serca, skierowana do ludzi potrzebujących, w szczególności dzieci. Najważniejsze osiągnięcia, zrealizowane projekty:

- Kiermasz Ozdób Wielkanocnych – środki z kiermaszu przekazano potrzebującym (w 2006 roku – rodzicom 11-letniego chłopca leczonego w Instytucie Hematologii, w 2007 roku – na dofinansowanie kolonii letnich dla dzieci z parafii św. Marcina w Jawiszowicach),

- w okresie wakacji letnich półkolonia dla 20 dzieci,
- spotkanie ze Św. Mikołajem,
- „spotkanie wigilijne” dla 20 starszych osób, które dzięki temu mogły się spotkać z dawno niewidzianymi znajomymi,
- wyjazd do Łagiewnik i Bystrej dla członków i sympatyków stowarzyszenia.

Zespół „JAWISZOWIANKI” powstał w 1988 r. i zajmuje się odtwarzaniem zapomnianych tradycji, zarówno w obrzędach, jak i przez śpiewanie starych piosenek. Zespół wykonuje następujące rodzaje pieśni / piosenek:

- regionalne („Wiejska dziewczyna”, „Krasna Aneczka”, czy „Kowal”),
- dożynkowe („Kosiarze”)
- biesiadne („Na wójtowej roli”)

„JAWISZOWIANKI” biorą udział w przeglądach chórów i zespołów śpiewaczych oraz przeglądach kolęd i pastorałek. Z obrzędami wyjeżdżają na przeglądy poza gminę lub występują przed młodzieżą szkolną. Źródłem powstania scenariuszy są opowiadania i wspomnienia najstarszych członkiń zespołu. Strój zespołu wzorowany jest strojem regionu śląska cieszyńskiego. „Jawiszowianki” spotykają się w sołtysówce, gdzie odbywają się próby. Członkinie zespołu wypracowują środki finansowe na działalność na kiermaszach m.in. na kiermaszu przedświątecznym organizowanym w Niedzielę Palmową przy kościele św. Marcina w Jawiszowicach, jak również korzystają ze wsparcia sponsorów.

Zespół „JAWISZOWIANKI” odnosi liczne sukcesy.:

- II miejsce w Przeglądzie Piosenek Regionalnych w Chorzowie – Park Etnograficzny (1998)
- II miejsce w Biesiadzie Zespołów w Siemianowicach Śląskich oraz w Przeglądzie Zespołów Folklorystycznych w Wiśniowej (1999)
- II miejsce w Przeglądzie Zespołów Folklorystycznych w Wiśniowej (2001)
- wyróżnienie w Powiatowym Przeglądzie Zespołów Folklorystycznych w Osieku (2005)
- wyróżnienie w Przeglądzie Zespołów Folklorystycznych Wiśniowej (2005, 2007)
- II miejsce w Powiatowym Przeglądzie Zespołów Artystycznych w Kętach (2008)

„JAWISZOWIANKI” biorą udział również w innych przeglądach i konkursach z terenu województwa małopolskiego (Wojewódzki Przegląd Regionu Małopolski „PAWIE PIÓRO”; Przegląd Teatrów Regionalnych Małopolski – Czarny Dunajec) i śląskiego (EURO-FOLKLOR Międzynarodowy Przegląd Zespołów Regionalnych „ZŁOTY KŁOS” - Zebrzydowice). Wzięły udział w projektach realizowanych przez Ośrodek Kultury: „Cztery Pory Roku”, „Szum we Wsi”. Uczestniczą w imprezach organizowanych w gminie: Dożynkach, Biesiadzie z Piosenką, Barbórkowych Potyczkach.

Ochotnicza Straż Pożarna Jawiszowice została założona w 1922 roku i działa nieprzerwanie do dzisiaj. Do organizacji należy 163 członków czynnych. Jednostka należy do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego i Kompanii Pompowniczej „KRAK”, posiada czynną Grupę Ratownictwa Gaśniczego. OSP rocznie uczestniczy w około 100 różnych działaniach ratowniczo gaśniczych.

U boku jednostki działa orkiestra dęta¹⁹.

Orkiestra Dęta Ochotniczej Straży Pożarnej w Jawiszowicach powstała w 1991 r. Bazą orkiestry byli mieszkańcy Jawiszowic grający w orkiestrze dętej KWK „Brzeszcze”. Obecnie orkiestra liczy 35 muzyków. Orkiestra Dęta OSP Jawiszowice aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym regionu poprzez:

- występy na uroczystościach strażackich w powiecie i w gminie,
- coroczny udział w przeglądach orkiestr strażackich,
- obchody uroczystości na terenie sołectwa Jawiszowice,
- Dzień Górnika, dożynki, święta ludowe, parafiada, jubileusze, projekt „Szum we wsi”,
- obchody świąt kościelnych.

Ważniejsze wydarzenia w działalności orkiestry:

Orkiestra dęta ściśle współpracuje z OSP Jawiszowice, która gwarantuje umundurowanie, naprawę i zakup instrumentów dętych, pomieszczenie na próby, przewóz na przeglądy. W społeczności lokalnej ceniona jest współpraca orkiestry z parafią św. Marcina. W szeregach orkiestry przybywa młodych muzyków. Repertuar orkiestry wzbogacany jest nie tylko o tradycyjne regionalne utwory, ale także o nowe opracowania muzyczne.

Stronnictwo Ludowe w Jawiszowicach

W 1931 r. zawiązało się w Jawiszowicach Stronnictwo Ludowe²⁰. W 1937 roku odbyło się poświęcenie sztandaru miejscowego Koła Stronnictwa Ludowego. W czasie działań wojennych i rabunku w kościele św. Marcina sztandar ten zabrali Niemcy i ślad po nim zaginął. Po zakończeniu wojny w roku 1946 w Jawiszowicach zaczęło prężnie działać koło Polskiego Stronnictwa Ludowego. Efektem tej działalności jest ufundowany sztandar, który jest powodem do dumy stronnictwa do dnia dzisiejszego. Sztandar ten był poświęcony w Święto Ludowe w 1946 roku. Następnie udano się z orszakiem na salę w Kółku, skąd sztandar w ukryciu został wyniesiony i schowany na 50 lat. Działacze reprezentują stronnictwo w różnych imprezach, uroczystościach na terenie swojej działalności.

Klub Seniora w Jawiszowicach

Klub powstał w 1991 r. i działa aktywnie do dnia dzisiejszego, zrzeszając obecnie 70 osób²¹. Dzięki staraniom Klubu, na początku działalności udało się pozyskać od KWK „Brzeszcze” budynek po byłym kopalnianym przedszkolu. Członkowie Klubu wykazali wielkie zaangażowanie w samodzielne odrestaurowanie i zaadaptowanie budynku i terenu dla swoich potrzeb.

Otwartość członków Klubu Seniora przejawia się w wielu dziedzinach, które łączą pokolenia, przekazują tradycje, uczą jak właściwie dbać o zdrowie, jak wykorzystać wolny czas by zyskać nowe spojrzenie na życie, by poznać wiele ciekawych i urokliwych zakątków.

Systematyczność spotkań pozwala członkom Klubu na realizację wielu zadań i inicjatyw związanych nade wszystko z Jawiszowicami. Do tradycji należą takie spotkania jak: opłatek, „święcone”, Dzień Imienin, Dzień Kobiet, Dzień Dziecka, Dzień Górnika z Mszą św. w kościele św. Marcina. Podczas uroczystości środowiskowych i kościelnych (odpusty w parafii, Boże Ciało, św. Barbary, rocznica Konstytucji 3 Maja, Święto Strażaków, Dni Gminy Brzeszcze) nie brakuje również Pocztu Sztandarowego i galowych mundurów górniczych.

Klub Seniora gościł w swoich progach wiele osobistości, organizował również wiele wyjazdów do różnych miejsc. Niektóre wydarzenia w życiu Klubu Seniora w 2008 r.: Niedziela Palmowa – udział w konkursie „Jajuszowickie jajo i paw” przed kościołem św. Marcina, wycieczka

¹⁹ Źródło: OSP Jawiszowice.

²⁰ Informacje o Stronnictwie Ludowym w Jawiszowicach: źródło: Jaromin Władysława / Stronnictwo Ludowe J-ce.

²¹ Informacje o Klubie Seniora w Jawiszowicach – sprawozdanie Klubu z działalności w 2008 r., materiał z okazji 15-lecia istnienia Klubu, gminna strona internetowa www.brzeszcze.pl

pielgrzymkowa do Łącka – uroczystość „kwitnącej jabłoni”, zwiedzanie Kopca Grunwaldzkiego, wizyta w Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach, Dożynki Diecezjalno – Powiatowo – Gminne (udział członów Klubu w organizacji, prezentacja stoiska), odpust parafialny św. Marcina (udział pocztu sztandarowego, zbiorowe „roczne imieniny”), święto św. Barbary – uroczysta msza św. w kościele św. Marcina, pocztu sztandarowe, Orkiestra Dęta, ubieranie choinki – kolędy i życzenia.

Edukacja

Edukacja w gminie:

Prowadzenie i utrzymanie szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli na terenie gminy Brzeszcze, a także wykonywanie, z pewnymi wyjątkami, innych zadań gminy w zakresie oświaty należy do Gminnego Zarządu Edukacji w Brzeszczach. Obecnie w gminie funkcjonują cztery przedszkola, trzy zespoły szkolno – przedszkolne, trzy szkoły podstawowe, dwa gimnazja, a ponadto dwie szkoły powiatowe. Ilość nauczycieli i uczniów w placówkach oświatowych na terenie gminy przedstawia tabela 14:

Tab. 14. Ilość nauczycieli i uczniów w placówkach oświatowych w gminie Brzeszcze w roku szkolnym 2008/2009

Placówki / gimnazja	Uczniowie ogółem	Oddziały	Ilość nauczycieli
Gimnazjum nr 1, Brzeszcze	339	15	43
Gimnazjum nr 2, Brzeszcze	354	15	41
RAZEM gimnazja:	693	30	84
Placówki / szkoły podstawowe	Uczniowie ogółem	Oddziały	Ilość nauczycieli
Szkoła Podstawowa nr 1, Brzeszcze	294	15	36
Szkoła Podstawowa nr 2, Brzeszcze	471	22	39
Szkoła Podstawowa, Jawiszowice	274	12	26
Szkoła Podstawowa, Skidziń	87	6	16
Szkoła Podstawowa, Przecieszyn	74	6	13
Szkoła Podstawowa, Zasole	32	3	6
RAZEM szkoły podstawowe:	1232	64	136
Placówki / przedszkola	Dzieci	Oddziały	Ilość nauczycieli
Przedszkole nr 1, Brzeszcze	140	6	12
Przedszkole nr 2, Brzeszcze	131	6	16
Przedszkole nr 3, Brzeszcze	145	6	12
Przedszkole nr 4, Jawiszowice	125	5	11
Przedszkole, Skidziń	41	2	4
Przedszkole, Przecieszyn	46	2	4
Przedszkole, Zasole	36	2	4
RAZEM przedszkola:	664	29	63
Placówki / szkoły powiatowe	Uczniowie ogółem	Oddziały	Ilość nauczycieli
Powiatowy Zespół nr 6 Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących w Brzeszczach	480	20	42
Powiatowy Zespół Nr 7 Szkół Agrotechnicznych i Zawodowych w Jawiszowicach	309	14	37
RAZEM szkoły powiatowe:	789	34	79

Źródło: Gminny Zarząd Edukacji w Brzeszczach, Dyrekcje szkół powiatowych

Edukacja w sołectwie:

O ile w pozostałych sołectwach utworzone zostały zespoły szkolno – przedszkolne, o tyle w Jawiszowicach działają dwie odrębne placówki dla dzieci – przedszkole nr 4 oraz szkoła podstawowa. Dodatkowo, w Jawiszowicach zlokalizowana jest również szkoła ponadgimnazjalna powiatowa.

Placówki edukacyjne w Jawiszowicach:

1. Przedszkole nr 4 "Pod Tęczą" w Jawiszowicach

W roku 2008 Przedszkole Nr 4 "Pod Tęczą" w Jawiszowicach organizowało bądź współuczestniczyło w organizacji następujących inicjatyw lokalnych:

- Dzień Babci i Dziadka - uroczystość środowiskowa adresowana do seniorów (ok. 400 osób) z Sołectwa Jawiszowice,
- „Jajuszowickie jajo i paw jajuszowicki” - celem uroczystości jest kultywowanie tradycji, zainteresowanie młodego pokolenia historią i kulturą Jawiszowic - miejsca zamieszkania,
- Piknik rodzinny – piknik ma na celu integrowanie społeczności,
- wizyta w przedszkolu gości z Wiesbaden,
- Dzień Górnika – celem uroczystości jest podtrzymywanie tradycji górniczych w gminie górniczej,

2. Szkoła Podstawowa w Jawiszowicach imienia K. I. Gałczyńskiego

W 2008 r. szkoła brała udział w szeregu inicjatyw i uroczystości lokalnych, które m.in. miały na celu integrację i aktywizację uczniów. Należały do nich:

- Koncert Noworoczny, podczas którego uczniowie zaprezentowali się szerszemu gronu społeczności Jawiszowic,
- kiermasz w niedzielę palmową (przy kościele p.w. św. Marcina) - odbyło się m.in. podsumowanie konkursu plastycznego „Jajuszowickie jajo, jajuszowicki paw”, jak również przekazanie pieniędzy z kiermaszu dla potrzebującej rodziny oraz na rozwijanie zdolności plastycznych niepełnosprawnego ucznia (niedowidzący i niedosłyszący) szkoły,
- Piknik i Rodzinny Rajd Rowerowy, którego celem było poznanie przez uczniów różnych tras rowerowych, zachęcenie do uprawiania turystyki rowerowej oraz do spędzania wolnego czasu w gronie rodzinnym. Uczestnicy poznali również miejsca kultu religijnego (kapliczki), które znajdują się na terenie Jawiszowic,
- Dożynki- impreza powiatowa, której zadaniem było kultywowanie tradycji związanych z zakończeniem żniw,
- Wigilia dzieci specjalnej troski – uroczystość ta odbywa się co roku od 8 lat. Ich celem jest integracja dzieci specjalnej troski ze swoimi rówieśnikami, rozwijanie i uwrażliwianie na potrzeby innych, akceptowanie niepełnosprawności innych. Podczas spotkań pomocą służy grupa charytatywna z zaprzyjaźnionej szkoły średniej.

3. Powiatowy Zespół nr 7 Szkół Agrotechnicznych i Zawodowych w Jawiszowicach

Kwintesencją minionego roku dla szkoły jest otrzymanie w styczniu 2009 r. Oskarda - nagrody burmistrza Brzeszcz za osiągnięcia w roku 2008.

W 2008 r. Powiatowy Zespół Nr 7 zakończył projekt "Europa pod strzechą - doskonalenie umiejętności branżowych", dzięki któremu pozyskano środki pozabudżetowe na doposażenie bazy dydaktycznej oraz na dodatkowe kursy kwalifikacyjne dla nauczycieli i młodzieży²². Zorganizowano także kolejne Regionalne Zawody Konne w skokach przez przeszkody, a także nawiązano współpracę z Towarzystwem Rolniczym w Poznaniu i uczniowie otrzymali możliwość odbywania trzymiesięcznych praktyk w Niemczech. Członkowie Kapituły wyróżnili również współpracę Szkolnego Koła Teatralnego "Arlekin" oraz Szkolnego Koła Artystycznego "Manufaktura" ze środowiskiem lokalnym - placówkami oświatowymi oraz Ośrodkiem Kultury w Brzeszczach.

Rys. 9 Kierunki kształcenia w PZ nr 7

Źródło: www.pznr7.pl

Sport

Sport w gminie

Główne obiekty sportowo - rekreacyjne gminy skupione są w Brzeszczach, w rejonie ulicy Ofiar Oświęcimia. Należy do nich stadion, hala sportowa oraz kryta pływalnia „Pod platanem”. Głównym użytkownikiem i zarazem opiekunem stadionu jest Klub Sportowy „Górnik” Brzeszcze, natomiast obiektem hali sportowej i pływalni zarządza Ośrodek Kultury.

Korzystający z pływalni mają do dyspozycji: duży basen kąpielowy o wymiarach 25m x 12,5m, mały basen rekreacyjny z funkcją basenu do nauki pływania o wymiarach 6m x 12,5m, jacuzzi, zamkniętą zjeżdżalnię, urządzenia do masażu i odnowy biologicznej. W budynku basenu znajduje się także sauna, grota solna, siłownia, solarium oraz kawiarnia z małą gastronomią. Na terenie basenu można zakupić akcesoria pływackie, stroje kąpielowe, zabawki dla dzieci.

W hali sportowej istnieje możliwość:

- gry w piłkę nożną, siatkówkę, koszykówkę, w tenisa ziemnego (2 korty), w tenisa stołowego (2 stoły),
- uprawiania lekkoatletyki i gimnastyki,
- korzystania z siłowni,
- korzystania ze ścianki wspinaczkowej
- aerobik, step.

22 Informacje o szkole – źródło: strona www.pznr7.pl

Sport w sołectwie Jawiszowice

W Jawiszowicach od 1956 r. działa klub sportowy **LKS Jawiszowice**. Kompleks sportowy klubu to stadion główny o pojemności 1000 miejsc (300 siedzących), jedno piłkarskie boisko treningowe, płyta główna o wymiarach 100x66 metrów.

W 2008 roku w rundzie jesiennej drużyna juniorów brała udział w rozgrywkach ligowych piłki nożnej i zajęła 10 miejsce. Drużyna seniorów rozgrywała mecze w grupie A. W rundzie jesiennej drużyna uplasowała się na 11 miejscu. Drużyna żaków brała udział w rozgrywkach w swojej kategorii i uplasowała się na 8 miejscu. Zawodnicy brali udział w turniejach piłki nożnej w Kętach i Nowej Wsi. W obu turniejach brało udział po cztery drużyny z gmin: Kęty, Brzeszcze i Andrychów. Członkowie klubu, zarówno zawodnicy jak i działacze pracowali społecznie dla klubu. Prace dotyczyły głównie utrzymania boiska: koszenie murawy boiska, walcowanie boiska, sianie trawy i nawozów na płycie boiska.

Przy Powiatowym Zespole nr 7 Szkół Agrotechnicznych i Zawodowych w Jawiszowicach działa **Uczniowski Klub Rekreacyjno – Jeździecki**. Klub zaczął swoją działalność w roku szkolnym 2006/2007 dla propagowania sportu szkolnego i form aktywnego spędzania czasu poprzez uprawianie turystyki krajoznawczej, jeździectwa oraz zajęć rekreacyjnych. Celem klubu jest:

- Prowadzenie i rozwijanie działalności sportowo – rekreacyjnej,
- Krzewienie i uprawianie sportu wśród młodzieży szkolnej,
- Tworzenie warunków organizacyjnych i materialnych niezbędnych do realizacji powyższych celów
- Podnoszenie sprawności fizycznej i psychofizycznej swoich członków,
- Kształtowanie wśród swoich członków wysokich wartości moralnych, poczucia godności osobistej, zrozumienia zasad dyscypliny i sumiennego wypełniania obowiązków społecznych i obywatelskich.

We wrześniu 2008 r. Powiatowy Zespół nr 7 Szkół Agrotechnicznych i Zawodowych w Jawiszowicach współorganizował dwie wielkie imprezy gminno – powiatowe: Regionalne Zawody Konne oraz Dożynki Diecezjalno – Powiatowe.

Regionalne Zawody Konne - ok. 30 zawodników startujących w sumie na 50 koniach konkurowało na stadninie koni „Korczyk” w Jawiszowicach o wysokie lokaty w dwóch konkursach klasy LL (skoki przez przeszkody do wys. 80 cm), dwóch konkursach klasy L (do 100 cm), konkursie klasy P o Puchar Burmistrza Gminy Brzeszcze (do 110 cm) oraz konkursie klasy N o Puchar Starosty Oświęcimskiego (do 120cm). Już po raz drugi PZ Nr 7 gościł zawodników z wielu klubów jeździeckich (z Kęt, Orzesza, Goczałkowic, Ochabów, Rybnika, Bołęcina, Jastrzębia – Zdroju, Górek Małych, Bierunia, Żywca, Iłownicy czy Tychów). Główne nagrody przypadły jednej z uczennic technikum hodowli koni z „siódemki”, jeżdżącej w barwach LKJ Ochaby.

Analiza SWOT

SWOT (Siły, Słabości, Szanse, Zagrożenia):

SILY (STRENGTHS) – wewnętrzne czynniki mające lub mogące mieć pozytywny wpływ na rozwój miejscowości, wyróżniające miejscowość w sposób korzystny w otoczeniu, tworzące podstawy dla rozwoju, podnoszące atrakcyjność i konkurencyjność w oczach mieszkańców, inwestorów, osób odwiedzających.

SŁABOŚCI (WEAKNESSES) – wewnętrzne czynniki mające lub mogące mieć negatywny wpływ na rozwój miejscowości, utrudniające rozwój i realizację zamierzeń, braki w potencjałach, obniżające pozycję miejscowości zarówno w oczach mieszkańców jak i podmiotów zewnętrznych.

SZANSE (OPPORTUNITIES) – czynniki w otoczeniu sprzyjające lub mogące sprzyjać rozwojowi miejscowości, umożliwiające eliminowanie słabości, wzmacnianie sił, uruchamianie nowych kierunków rozwoju.

ZAGROŻENIA (THREATS) – czynniki w otoczeniu utrudniające lub mogące utrudniać rozwój miejscowości, stanowiące bariery w przełamywaniu dzisiejszych trudności i blokujące możliwości podejmowania działań w różnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju miejscowości dziedzinach.

Mocne strony:

- istniejące organizacje,
- aktywność mieszkańców,
- zabytkowy kościół,
- centrum wsi,
- położenie – połączenie z innymi miastami,

Słabe strony:

- rozciągłość wsi,
- słaba komunikacja podmiejska,
- rozdwojenie – część wiejska + osiedla bloków,

Szanse:

- nowi mieszkańcy,
- położenie – droga przelotowa, droga S1
- wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców,
- zmiana stylu życia mieszkańców z pasywnego na aktywny – uczestnictwo w imprezach kulturalnych, organizacjach,

Zagrożenia:

- emigracja młodzieży,
- mieszkańcy pracujący poza wsią – brak identyfikacji,
- czynniki demograficzne – starzenie się społeczeństwa, niski przyrost naturalny,
- czynniki społeczne – patologie społeczne, obojętność mieszkańców na problemy występujące na wsi

Wizja rozwoju

Wizja rozwoju sołectwa jest spójna ze Strategią Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta i Gminy Brzeszcze, Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2007 – 2015 dla lokalnej grupy działania „Dolina Soły”, której gmina Brzeszcze jest członkiem, jak również ze strategiami rozwoju województwa i kraju.

Oczywistym jest, iż najbliższe sołectwu są strategie gminy Brzeszcze i LGD „Dolina Soły”. Wizja rozwoju gminy Brzeszcze to *gmina o wiejskich walorach i miejskich standardach, przywiązana do tradycji, zdecydowana na rozwój*. Aktywność samorządu lokalnego w celu realizacji misji jest podporządkowana czterem ogólnym celom strategicznym:

Cel I – Zróżnicowanie gospodarki lokalnej

Cel II – Aktywne kształtowanie przestrzeni z zachowaniem zasad ochrony środowiska

Cel III – Otwarta polityka społeczna uwzględniająca potencjał i potrzeby lokalnej społeczności

Cel IV – Inwestowanie we wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży

Z kolei wizja LGD „Dolina Soły” brzmi następująco:

Obszar LGD „Dolina Soły” jest obszarem czystym ekologicznie i bezpiecznym, atrakcyjnym turystycznie dzięki wykorzystaniu zasobów geograficzno - przyrodniczych i kulturowo - historycznych, miejscem przyjaznym do zamieszkania - dobrze skomunikowanym z innymi regionami, z łatwo dostępnymi miejscami pracy, wypoczynku i uprawiania sportów, z bogatą ofertą kulturalną, zarówno dla młodzieży, jak i ludzi starszych.

Cele szczegółowe LGD „Dolina Soły” w oparciu o analizę SWOT:

1. Rozwój turystyki, szczególnie kulturowej i wokół zbiorników wodnych.
2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.
3. Poprawa oferty rekreacyjno - sportowej i kulturalnej.
4. Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie ilości miejsc pracy na wsi poza turystyką.
5. Aktywne społeczeństwo m.in. poprzez zwiększenie stopnia pozyskiwania środków z zewnątrz.

Przy uwzględnieniu powyższych dokumentów - Jawiszowice w 2015 roku to przede wszystkim miejscowość czysta ekologicznie, ale również zintegrowana wewnętrznie, bez rozdźwięku między częścią „wiejską” i osiedlem bloków mieszkalnych przy ulicy Paderewskiego, leżącym w granicach administracyjnych wsi. Priorytetem jest również zapewnienie właściwej komunikacji w ramach gminy – z jednej strony wygodnego i bezpiecznego połączenia drogowego wsi i sąsiadującej z nią strefy gospodarczej z planowaną do budowy w najbliższych latach drogą ekspresową S1, która ma przebiegać m.in. przez gminę Brzeszcze, a z drugiej strony komunikacji podmiejskiej, pozwalającej mieszkańcom wsi na integrację z miastem. Obecność w sąsiedztwie strefy gospodarczej docelowo powinna wpłynąć na zwiększenie miejsc pracy dla mieszkańców wsi, jak również na rozwinięcie sektora usług w okolicy, a co za tym idzie także poprawy jakości życia. To z kolei, w połączeniu z ochroną dziedzictwa kulturowego oraz aktywnym systemem wspierania rozwoju dzieci i młodzieży, powinno wpłynąć na wzmocnienie integracji społeczności lokalnej, jak również na decyzję młodych ludzi o związaniu się na stałe z miejscem pochodzenia.

Planowane zadania i przedsięwzięcia z zakresu odnowy wsi

Jakkolwiek odnowa i rozwój wsi powinna zakładać podejmowanie różnorodnych działań i inwestycji, na potrzeby niniejszego dokumentu przyjęty został zakres działań mieszczący się w katalogu projektów dopuszczonych do dofinansowania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, Działanie „Odnowa i rozwój wsi”. W tym duchu przyjęty został również montaż finansowy, zakładający dofinansowanie projektu / projektów w ramach ww. Działania, pominięte zostały natomiast inne działania i programy, których zadaniem jest wsparcie obszarów wiejskich w innym zakresie.

Z uwagi na ograniczenie maksymalnej kwoty wsparcia jednej miejscowości do 500 tys. zł w okresie realizacji PROW, jedno z zadań zostało wybrane jako priorytetowe. Pozostałe zadania, wskazane przez radę sołecką / samorząd osiedlowy we wnioskach do budżetu gminy na 2009 r. oraz przez LGD „Dolina Soły” w Lokalnej Strategii Rozwoju, będą realizowane sukcesywnie, zgodnie z gminnym planem inwestycji, wyznaczonym możliwościami budżetu gminy.

„Adaptacja budynku po byłej wymiennikowni na świetlicę na osiedlu Paderewskiego” jest zadaniem, którego rozmach finansowy – w przypadku dofinansowania projektu – pochłonie w całości dostępną dla jednej miejscowości pulę środków. Realizacja tego zadania jest przesądzona, o czym świadczy ujęcie jej w Wieloletnim Planie Finansowym Gminy Brzeszcze na lata 2008 – 2010, jak również stopień jej zaawansowania, tzn. otrzymane 19 września 2008 r. pozwolenie na budowę dla tej inwestycji. Nie ma również przygotowanego projektu z zakresu odnowy wsi, który miałby być zrealizowany w Jawiszowicach. Stan zaawansowania projektu świadczy z jednej strony o potrzebie realizacji tego typu inwestycji, z drugiej strony sprawia, że realizacja projektu, pośród innych inwestycji na tym terenie, stała się dla gminy priorytetem na najbliższe lata.

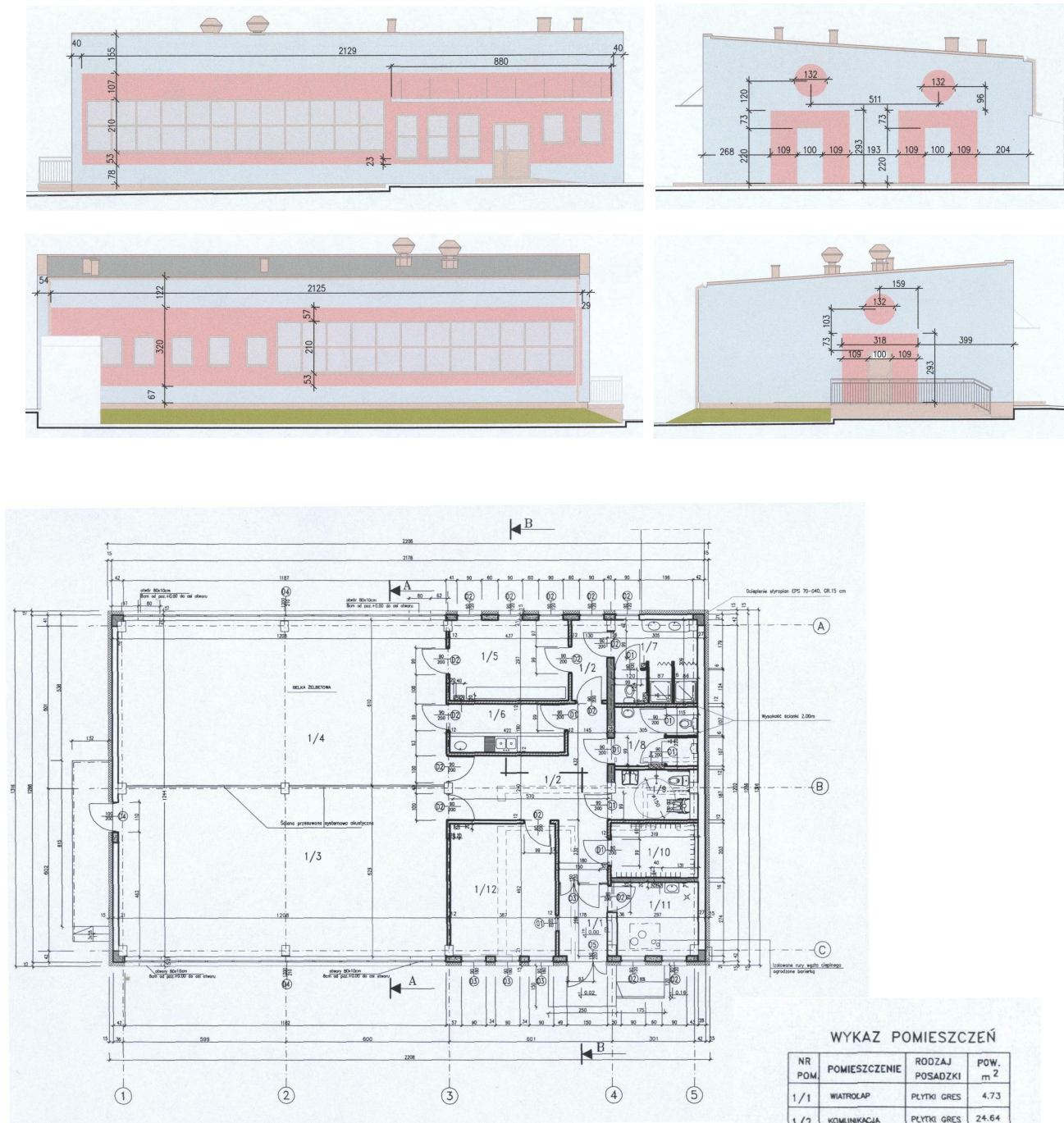
Fot. 1 Elewacja południowo – zachodnia budynku,
Ekspertyza stanu technicznego budynku wymiennikowni ciepła w Brzeszczach, BAUREN Renke Piotr, 2007.

Konieczność zrealizowania tej inwestycji wynika z braku w sołectwie, a konkretnie na Osiedlu Paderewskiego, obiektu, który stwarzałby warunki do integracji mieszkańców, w tym urządzenia imprez okolicznościowych i uroczystości, ale również zapewnienia miejsca dla spotkań organizacji pozarządowych i samorządu osiedlowego, zajęć rekreacyjnych i świetlicowych dla dzieci. W części „wiejskiej” dla tego typu celów wykorzystywana jest sala w remizie strażackiej, natomiast na osiedlu bloków, gdzie żyje w promieniu kilkuset metrów prawie 3 tysiące ludzi, jak dotąd funkcje świetlicy osiedlowej pełni budynek wielkości małego sklepu (30 m²). Zważywszy na fakt, iż mieszkańcy sołectwa są bardzo aktywni społecznie, adaptacja nieczynnego budynku stojącego w centrum osiedla bloków stanowi dla nich idealny i bezsporny sposób rozwiązania ich ważkiego – infrastrukturalnego – problemu braku odpowiedniego budynku / lokalu dla spotkań i integracji mieszkańców.

Fot. 2 Fragment pomieszczenia głównego wymiennikowni, Ekspertyza (...), BAUREN Renke Piotr, 2007.

Rys. 10 Widok elewacji oraz rzut parteru budynku wymiennikowni po przebudowie i adaptacji na świetlicę osiedlową

Źródło: dokumentacja techniczna projektu, Urząd Gminy w Brzeczach.

WYKAZ POMIESZCZEŃ

NR POM.	POMIESZCZENIE	RODZAJ POSADZKI	POW. m ²
1/1	WIATROŁAP	PLYTKI GRES	4.73
1/2	KOMUNIKACJA	PLYTKI GRES	24.64
1/3	ŚWIETLICA OSIEDLOWA	WYKŁADZINA POLIMEROWO-AKRYLOWA	75.98
1/4	ŚWIETLICA OSIEDLOWA /SALA ZEBRAŃ RADY OSIEDLICY/	WYKŁADZINA POLIMEROWO-AKRYLOWA	73.69
1/5	SZATNIA	PLYTKI GRES	12.98
1/6	ANEKS KUCHENNY	PLYTKI GRES	5.35
1/7	UMYWALNIA	PLYTKI TERAKOTA	9.42
1/8	WC DLA MĘCZYZN	PLYTKI TERAKOTA	6.71
1/9	WC DLA NIEPEŁNOSPRAWNYCH I KOBIET	PLYTKI TERAKOTA	5.89
1/10	SZATNIA	PLYTKI GRES	6.48
1/11	POM. TECHNICZNE I PORZĄDKOWE	PLYTKI GRES	7.02
1/12	POM. BIUROWE	PLYTKI GRES	19.04

RAZEM POW. UŻYTKOWA – 251.93 m²

Tab. 15 Planowane zadania i przedsięwzięcia z zakresu odnowy wsi

Miejsce rankingowe projektu	Nazwa projektu	Instytucja realizująca projekt	Okres realizacji projektu	Koszt realizacji w zł (brutto)
1.	Adaptacja budynku po byłej wymiennikowni na świetlicę na osiedlu Paderewskiego	Gmina Brzeszcze	2009-2010	1 200 000,00 zł
2.	Budowa parkingu przy Cmentarzu Komunalnym w Jawiszowicach wraz z remontem (chodniki i oświetlenie) ul. św. Marcina i ul. Plebańskiej z dalszym remontem ul. Olszyny (przebudowa chodnika)	Gmina Brzeszcze	2010-2015	Brak danych (b.d.)
3.	Budowa placu zabaw dla dzieci na Osiedlu Paderewskiego	Gmina Brzeszcze	2010-2015	b.d.
4.	Remont placu przed pomnikiem „w Kółku” oraz ul. Nawsie	Gmina Brzeszcze	2010-2015	b.d.
5.	Wytyczenie, budowa i oznakowanie tras rowerowych	Gmina Brzeszcze	2010-2015	b.d.
6.	Adaptacja pomieszczeń w budynku Ochotniczej Straży Pożarnej na świetlicę	Gmina Brzeszcze	2010-2015	b.d.
7.	Adaptacja pomieszczeń dla Koła Gospodyń Wiejskich	Parafia św. Marcina w Jawiszowicach	2010-2015	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPI 2008-2010, wniosków do budżetu gminy na 2009 r., Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Dolina Soły”.

System wdrażania i monitoringu

Początkiem systemu wdrażania i monitoringu Planu Odnowy Miejscowości Jawiszowice na lata 2009 – 2015 jest przyjęcie POM uchwałami zgromadzenia wiejskiego Jawiszowic, Rady Osiedlowej oraz Rady Miejskiej w Brzeszczach.

Ocena efektywności POM będzie dokonywana corocznie przez zespół przedstawicieli Urzędu Gminy, Rady Miejskiej w Brzeszczach oraz Liderów lokalnej społeczności Jawiszowic. Wspomniany zespół będzie również odpowiedzialny za działania informacyjne i promocyjne POM. Co najmniej raz w roku będzie dokonywana aktualizacja POM w oparciu o nowe zadania zgłaszane przez Radę Miejską, Radę Sołecką, Radę Osiedlową, Burmistrza. Dokonane zmiany będą zatwierdzane przez Radę Miejską w Brzeszczach w konsultacji z Radą Sołecką i Radą Osiedla Paderewskiego.

Gmina Brzeszcze jako instytucja wdrażająca będzie odpowiedzialna za składanie wniosków aplikacyjnych do instytucji grantodawczych, kontrolę formalną składanych wniosków, ich zgodności z procedurami i z zapisami w POM, monitorowanie wdrażania poszczególnych projektów, upowszechnianie informacji o współfinansowaniu realizowanych projektów przez UE.

Jawiszowice, 18.02.2009

Urząd Gminy
w Brzeszowie

Wniosek Sołtysa i Rady Sołectkiej w Jawiszowicach
podjęty na posiedzeniu dn. 13.02.2009:

Sołtys i Rada Sołectka w Jawiszowicach
popiera wniosek „Adaptacji budynku po byłej
wypomnikowni na świetlicę położonego
na Osiedlu Podreuskiego w Jawiszowicach”.
Jest to priorytetowe zadanie naszej gminy
na najbliższe lata.

Świetlica pozwoli zrealizować duże
zaangażowanie mieszkańców – młodzieży i
starszych – w dziedzinie działalności społecznej,
kulturalnej i edukacyjnej.

SOŁTYS

Umbarkowska